

POGINULI I UMRILI VOJNICI U VELIKOME RATU S PODRUČJA RKT. ŽUPE U KLOŠTRU PODRAVSKOME

SOLDIERS KILLED OR DECEASED IN THE GREAT WAR FROM THE AREA OF ROMAN CATHOLIC PARISH OF KLOŠTAR PODRAVSKI

Vladimir MIHOLEK
Istraživač i pisac, INA
Đurđevac

Primljeno / Received: 15. 2. 2018.
Prihvaćeno / Accepted: 11. 6. 2018.
Izvorni znanstveni rad
Original scientific paper
UDK / UDC: 314.116(497.525-37Kloštar Podravski)
"1914/1918"(091)
355.11-058.65(497.525-37Kloštar Podravski)
"1914/1918"(093)

SAŽETAK

U radu je riječ o ljudskim žrtvama Prvoga svjetskog rata s područja rkt. župe sv. Benedikta opata u Kloštru Podravskome. Ujedno su prikazane opće prilike na istome području u predratnom i ratnom razdoblju. Obradeno je i burno razdoblje raspada Austro-Ugarska Monarhija i djelovanja kotarskog odbora Narodnog vijeća novoosnovane Države Slovenaca, Hrvata i Srba krajem 1918. godine na spomenutom području. Osim toga, dat je naglasak na epidemiju španjolske gripe i pljačkaški pohod zelenog kadra. Temeljem povijesnih izvora, uglavnom crkvenih matičnih knjiga, ustanovljen je približan broj mrtvih i umrlih, te ranjenih i zarobljenih vojnika. Kao neposredne ratne žrtve, njima su pribrojani i župljani umrli od španjolske gripe, te poginuli u naletu zelenokaderaša u Kloštru. Prema utvrđenom poimeničnom popisu stradalo je ukupno 156 župljana, a ranjenima i zarobljenima ostale su trajne fizičke i psihičke posljedice. Ratne žrtve itekako su ostavile dubok trag u demografskoj slici kloštarske župe.

Ključne riječi: Prvi svjetski rat, ljudske žrtve, poginuli, umrli, ranjeni, zarobljeni, opće stanje, zeleni kadar, španjolska gripa, rkt. župa u Kloštru Podravskome, Podravina

Key words: World War I, human victims, killed, deceased, injured, captured, general state, the Green cadres, the Spanish flu, Roman Catholic parish in Kloštar Podravski, Podravina

1. CILJ ISTRAŽIVANJA I ISTRAŽIVAČKO PODRUČJE

Budući da se o zbivanjima na području đurđevečke Podravine za vrijeme Prvoga svjetskog rata dosad malo pisalo, a pogotovo o demografskim gubitcima, ovaj rad nastoji doprinijeti rasvjetljavanju broja žrtava i ljudskoga stradanja rkt. župe sv. Benedikta opata u Kloštru Podravskome. Doduše, malo se pisalo i o samoj povijesti Kloštra. Danas postoji tek jedno djelo¹ koje obrađuje prošlost Kloštra i njegove župe, dok se Gorbonok, prethodno naselje, često spominje u radovima o srednjovjekovnoj povijesti ovoga dijela Podravine.

¹ CVEKAN, Paškal. *Od Gorbonuka do Kloštra Podravskog*, Virovitica, 1990.

Tek se u novije vrijeme srednjovjekovnom poviješću ovoga područja, kao i Podravine općenito, bavi Ranko Pavleš.² Banko Begović je pak o baroknome sakralnom nasljeđu kloštarske župe objavio prilog u Podravskome zborniku.³

Kloštar Podravski smješten je uz podravsku magistralu, otprilike na pola puta između Đurđevca i Pitomače. Povijest Kloštra možemo pratiti od početka 13. stoljeća, odnosno 1237. godine, kada se topnim Gorbonok prvi put spominje. U raznim dokumentima iz tog vremena pod tim pojmom govori se o potoku, posjedu, kaštelu i naselju.⁴ Promjena nastaje sredinom 16. stoljeća, kada su Osmanlije nakon zauzimanja Virovitice 1552. godine prispjele do Gorbonoka, a malobrojna vojna posada spalila je utvrdu i pobjegla. Osmansko napredovanje zaustavljeno je pred đurđevečkom utvrdom, a čitavo je područje istočno od Đurđevca opustjelo. Virovitica oslobođena je 1684. godine, pa je ovaj dio Podravine pripao Vojnoj krajini čije su vlasti uz ruševine stare samostanske crkve i samostana izgradile vojnu štaciju i prateće vojne objekte. Naselje Kloštar počelo se formirati oko ove jezgre, a prva ulica pružala se do glavne ceste koja vodi prema Virovitici i Đurđevcu. Zbog toga je naselje dobilo ime Kloštar. Župa u Kloštru osnovana je 1702. godine, a obuhvaćala je sva okolna sela istočno od područja đurđevečke župe; Oderjan, Prugovec, Dinjevec, Grabrovnica, Kozarevec, Budančevica, Suha Katalena i Sesvete, a nakratko i Pitomaču (do 1710.).⁵ Prva škola na području župe osnovana je u Kloštru 1813., zatim u Prugovcu 1830., te Dinjevcu 1832.⁶ a vatrogasno društvo⁷ u Kloštru 1892. godine. Istraživačko je područje za vrijeme Velikoga rata, odnosno župa u Kloštru Podravskome, obuhvaćalo sela Kloštar, Prugovec, Dinjevec i Budančevicu. Ono je spadalo pod kotar Đurđevac u Bjelovarsko-križevačkoj županiji.

2. UVOD

2.1. Dosadašnja istraženost teme na području đurđevečke Podravine

S historiografskog stajališta Veliki je svjetski rat sve do danas stalno u sjeni Drugoga svjetskog rata, pa je stupanj njegove istraženosti na puno nižoj razini. U dosadašnjoj hrvatskoj literaturi o Velikome ratu prevladava politička tematika, dok je vojna manje zastupljena, a najmanje su istraživani demografski gubitci i popisi poginulih i ranjenih vojnika po postrojbama i naseljima. Slavko Pavičić piše u predgovoru svoje knjige⁸ da do 1943. godine na hrvatskome jeziku nije bilo napisano mnogo djela o ratu. Navodi da su autori u njima dali prikaze pojedinih ratnih zbivanja koja su sami doživjeli na bojištima, ali da sam rat nigdje nije sustavno obrađen. Vijoleta Herman donosi bibliografiju radova o Prvom svjetskom ratu (2000.) u kojoj je vidljivo da njihov broj nije zadovoljavajući. Uzrok tome ponajviše je bilo negativno stajalište jugoslavenske historiografije prema sudjelovanju Hrvata u ratu i položaju Hrvatske u okviru Austro-Ugarske Monarhije. Hrvate se kao pripadnike austro-ugarske vojske u poratnim jugoslavenskim državnim tvorevinama smatralo »neprijateljima«, pa su sjećanja na pale vojnike bila nepoželjna, kao i podizanje spomenika njima u čast. Vladala je politika koja je sustavno onemogućavala, pa i sprječavala bilo kakva istraživanja o ratnom stradanju Hrvata. Herman pojašnjava da većina radova obrađuje političke i privredne teme, dok je vojnih tek desetak, a govore uglavnom o ratnim zarobljenicima i djelovanju zelenog kadra. Od političkih tema skoro da i nema radova koji bi se odnosili

² PAVLEŠ, Ranko. *Koprivničko i đurđevečko vlastelinstvo. Povijest, topografija, organizacija*, Koprivnica, 2001.; *Podravina u Srednjem vijeku. Povijesna topografija srednjovjekovne gornje Komarnice (Iudbreška, koprivnička i đurđevečka Podravina)*, Koprivnica, 2013.; »Vlastelinstvo Grabovnik (Gorbonok)«, *Podravski zbornik* 40/2014., Koprivnica, 2014.

³ BEGOVIĆ, Branko. »Tri barokna sakralna bisera u Kloštru Podravskom«, *Podravski zbornik* 2006., Koprivnica 2006., 97-101

⁴ »Pavleš, R. *Vlastelinstvo Grabovnik (Gorbonok)...*, 30

⁵ CVEKAN, P. *Od Gorbonuka do Kloštra...*, 46-47, 49

⁶ CUVAJ, Antun. *Građa za povijest školstva kraljevina Hrvatske i Slavonije od najstarijih vremena do danas*, sv. II, Zagreb, 1910., 240, 252-253

⁷ CVEKAN, P. *Od Gorbonuka do Kloštra...*, 101

⁸ PAVIČIĆ, Slavko. *Hrvatska ratna i vojna povijest i Prvi svjetski rat*, pretisak (1943.), Split, 2009., 5

na funkcioniranje lokalnih organa državnih vlasti.⁹ Ratne teme došle su na red tek nakon Domovinskoga rata, odnosno 2004. godine, kada se obilježavala 90. obljetnica Velikoga rata. *Hrvatska revija*¹⁰ objavila je tada radove o toj tematici. U svoja dva uzastopna broja predstavljeno je sedam tematski različitih tekstova.¹¹ Stoga pak obljetnica privukla je od 2014. godine, i nadalje, znatnu pozornost javnosti, osobito one stručne, pa su zaredali radovi i brojne tematske muzejske izložbe. Da bi povjesničarima bilo olakšano istraživanje Nacionalna sveučilišna knjižnica krenula je s digitaliziranjem i objavljivanjem tiskovina iz tog razdoblja, a Hrvatski državni arhiv ponudio je dokumente, spise, ratne dnevnike i fotografije dostupne na internetskoj mreži. Stoga se o ovoj tematici očekuje još više radova.¹²

O događanjima u đurđevačkoj Podravini za vrijeme Prvoga svjetskog rata dosad se malo pisalo. Riječ je uglavnom o radovima Mire Kolar Dimitrijević koja je obradila ratna zbivanja u obližnjem Virju, kao i zbrinjavanje ratom ugrožene gladne djece u Podravini. Njezin treći rad govori o broju poginulih vojnika pojedinih naselja koprivničkoga i đurđevačkoga kraja, a na osnovu postojećih pisanih izvora i vojnicima u čast podignutih spomenika. U radu o doprinosu Podravaca prehrani Hrvatske tijekom rata Kolar Dimitrijević obrađuje uglavnom koprivničko područje, dok se istraživačkog područja tek dotiče. Tomislav Bogdanović piše o karakteru i kategorizaciji zelenog kadra u Podravini krajem 1918. godine, a Željko Karaula daje prikaz nemira i buna kaderaša u Bjelovaru i na području Bjelovarsko-križevačke županije, te djelovanja i uloge mjesnih odbora Narodnog vijeća na istome području.¹³ Jedini rad koji se dijelom odnosi na pale vojnike Podravce je rad Vladimira Strugara i Dubravka Habeka o mortalitetu varaždinske 16. pješačke pukovnije. Sjedište pukovnije bilo je u Bjelovaru, pa su Podravci činili okosnicu ove vojne postrojbe. U radu su na osnovu pukovnijskih matičnih knjiga prikazani statistički podatci o poginulima i umrlima, te zdravstvena skrb ranjenih i bolesnih. Jedan je od radova sa znanstvenog skupa na temu o Varaždinu i sjeverozapadnoj Hrvatskoj tijekom rata.¹⁴

2.2. Korišteni izvori

U Prvome svjetskom ratu poginulo je oko 10 milijuna ljudi. Ni dan danas nije utvrđen njihov točan broj, pa ni za područje Hrvatske. Čini se da je to najprije moguće utvrditi na lokalnoj razini, po naseljima, općinama ili župama. Podatke o poginulima moguće je prikupljati terenskim istraživanjem, ali je ova metoda dugotrajna, mukotrpna i rezultatski slaba. Živućih svjedoka nema, pojedine obitelji su izumrle, neke odselile, a od potomaka malo tko ima spoznaja o poginulome iz obitelji, ili im takvi podatci nisu prenesene u nasljeđe. Većina poginulih pokopana je na skupnim grobištima na samome bojištu i na obližnjim grobljima, a umrli ranjenici na grobljima u sjedištima stranih i domaćih vojnih bolnica. Zato je na našim grobljima vrlo malo vojnika našlo svoje posljednje počivalište. Čak ni većina ranjenika umrlih u obližnjim bolnicama nije pokopana kod kuće, jer njihovi ratom osiromašeni roditelji i supruge nisu imali čime platiti prijevoz pokojnika iz bolnice do groblja u rodnome mjestu. Osim toga, poginulima valja pribrojiti i nestale u borbama na frontu. Obitelji su dobivale obavijesti o pogibiji i mjestu ukopa svojih najmilijih, ali je još više bilo onih koje svoje sinove i muževe više nikada nisu vidjele, niti je do njih došao ikakav glas o njihovoj sudbini. Osim palih, treba spomenuti i umrle u ruskome i srpskome zarobljeništvu, te pojedine koji su tamo ostali živjeti a da se nikad nisu javili svojim. Prema tome, i oni se mogu smatrati žrtvama rata.

⁹ HERMAN, Vijoleta. »Bibliografija radova o Prvom svjetskom ratu objavljenim u historiografskim časopisima u razdoblju 1945. – 1998. godine«, Radovi – Zavod za hrvatsku povijest, vol. 32-33, 1999. – 2000., Zagreb, 2000., 491-498

¹⁰ *Hrvatska revija*, god. IV, br. 2 i 3, Zagreb, 2004.

¹¹ NOVOSEL, Filip. »Hrvatsko-slavonske postrojbe u sastavu austrougarske vojske u Prvom svjetskom ratu«, *Scrinia Slavonica*, vol. 10, Osijek, 2010., 267-268

¹² <http://prvisvjetskirat.arhiv.hr/>; <http://dnc.nsk.hr/Newspapers/Default.aspx>

¹³ Spomenuti radovi poslužili su i kao izvori u ovome radu.

¹⁴ STRUGAR, Vladimir i Dubravko HABEK. »Mortalitet 16. varaždinske pukovnije u Velikom ratu 1914. – 1918.«, Varaždin i sjeverozapadna Hrvatska u Velikom ratu 1914. – 1918., Zagreb-Varaždin, 2014.

Bjelovarske novine *Nezavisnost* i *Tjednik bjelovarsko-križevački* oglašavali su smrti i pokope pripadnika 16. pukovnije, ali samo onih čija su tijela dopremljena kući, a takvih je bilo vrlo malo.¹⁵ I zagrebačke *Novosti* objavljivale su imena poginulih, no ne zadugo, jer je vlada uvela cenzuru ne bi li spriječila javnost da sazna koliko su žrtve zapravo velike.¹⁶ O broju poginulih možemo ponešto saznati i sa spomenika palim Podravicima. U selima na području đurđevačkoga kotara tek je pokoji spomenik, a pogotovo onaj na kojem su poginuli poimence zabilježeni, kao u Kalinovcu, na primjer. Na dotičnom spomeniku upisana su 63 Kalinovčana. U Šemovcima je na seoskom groblju poginulima u čast podignut križ na kojem piše da su u ratu stradala 25-orica iz sela. U Virju nema spomenika, ali je na župnome dvoru ostala sačuvana *Matica palih i prvog rata preminulih župe Virje*, u kojoj je upisan 101 Virovac. To je vrlo vrijedan izvor za utvrđivanje broja stradalih župe Virje u Velikome ratu.¹⁷ Naime, župnici su imali obvezu voditi takve matice prema naredbi od 26. studenog 1917. godine.¹⁸

Kakvu takvu nadu pri utvrđivanju broja ratnih žrtava pružaju crkvene matične knjige. U arhivi župe sv. Jurja mučenika u Đurđevcu, na primjer, nema takve matične knjige kao u Virju, ili nije sačuvana, dok u maticu umrlih mrtvi vojnici nisu upisivani. Možemo ih pronaći tek u matičnoj knjizi *Status animarum* (Stališ duša). U njoj su po kućnim brojevima zabilježeni svi članovi svake obitelji. Prema rukopisu vidljivo je da tijekom rata nije ništa upisivano o stradalima, nego naknadno. To možemo zahvaliti đurđevačkim župnicima koji su određene podatke upisivali tijekom svoga župnikovanja u Đurđevcu. Najviše podataka vjerojatno su prikupili od rođaka pokojnih vojnika koji su dolazili u župni ured radi krštenja i vjenčanja u obitelji. Tom metodom uspjeli su evidentirati više od stotinu Đurđevčana.¹⁹ Nažalost, *Status animarum* kloštarske župe nije sačuvan jer je uništen u nesretnim okolnostima.

Kao primarni izvor za podatke o žrtvama rata kloštarske župe poslužila je crkvena matična knjiga mrtvih (1908. – 1927.) koja obuhvaća ratno i poratno razdoblje. Popis nastao na osnovu ovog izvora donosi većinu poginulih. Za podatke o poginulima možemo zahvaliti župniku Baltazaru Bažuliću²⁰, koji je u Kloštru službovao od 15. svibnja 1907. do 30. veljače 1921. godine. Revno je obavljao župničku službu, što se prepoznaje po ažurnom vođenju župnih matičnih knjiga, a odlikovao ga je i lijep rukopis. Mrtve vojnike uveo je u maticu premda nijedan nije pokopan na mjesnome groblju. Podatke je zasigurno crpio iz prispjelih vojnih smrtovnica i obavijesti kotarske oblasti u Đurđevcu, te od rodbine poginulih. Njegove su bilješke vrlo vrijedne jer je o pojedinim vojnicima upisao podatke o mjestu i načinu pogibije, i o mjestu pokopa, a nekoliko puta upisao je i broj grobnog mjesta. Svakog pokojnika popratio je riječima: *Junače!*, *Slava Ti!*, *Slava junaku!*, *Pokoj mu vječni u tudjini!*, *Slava Ti junače i pokoj vječni!*, i slično.²¹ Manji broj poginulih pronađen je i u matičnim knjigama rođenih (1878. – 1887., 1887. – 1907.) koje obuhvaćaju godišta rođenja mobiliziranih vojnih obveznika²², te u popisu

¹⁵ Isto, 106

¹⁶ KOLAR DIMITRIJEVIĆ, Mira. »Doprinos Podravaca prehrani Hrvatske u Prvom svjetskom ratu«, Podravina, vol. X, Koprivnica, 2011., 102

¹⁷ MEDVARIĆ BRAČKO, Ružica i Mira KOLAR DIMITRIJEVIĆ. »Tragom poginulih vojnika koprivničke i đurđevačke Podravine u Prvome svjetskom ratu«, Podravski zbornik 41/2015, Koprivnica 2015., 52, 57-30

¹⁸ Prvi svjetski rat. Vodič kroz fondove i zbirke Hrvatskoga državnog arhiva, ur. Hrvoje Baričević, Zagreb, 2016., 699

¹⁹ Arhiva župnog ureda rkt. župe sv. Jurja mučenika u Đurđevcu, Status animarum IV. (Stališ duša) rkt. župe sv. Jurja mučenika u Đurđevcu.

²⁰ Bažulić (1861. – 1821.) rođen je u Đurđevcu, a zaređen 1888. godine. Bio je kapelan u Voči (1888.), Virju (1896. – 1898.) i Novigradu (1900.). U Kloštar je stigao iz Nadkrižovljana. Umro je 1921., a svoje prve umirovljeničke dane proveo je na obiteljskom imanju u Đurđevcu, gdje je iste godine umro i pokopan na mjesnome groblju.

²¹ Matična knjiga umrlih 1908. – 1927. rkt. Župe sv. Benedikta opata, <https://familysearch.org/ark:/61903/3:1:3Q57-899X-RKWK?owc=collection%2F2040054%2Fwaypoints&wc=9R28-N3V%3A391644801%2C391852801%2C391854201&cc=2040054>, 30.5. 2016. (dalje Matična knjiga umrlih 1908. – 1927.) Snimljena godišta obuhvaćaju razdoblje od 1908. do 1921. godine. Ostala godišta moguće je pogledati u dotičnoj matici koja se čuva u Državnom arhivu u Bjelovaru.

²² <https://familysearch.org/ark:/61903/3:1:3Q57-899X-5S3N?mode=g&wc=9R2Z-162%3A391644801%2C391852801%2C391853501&cc=2040054>, 8.6. 2016.; Matični ured Kloštar Podravski, Matična knjiga rođenih rkt. Župe sv. Benedikta opata 1887. – 1907.

ljudskih gubitaka austro-ugarske vojske (Verlustliste)²³, kojeg je vodilo i izdavalo tadašnje Kraljevsko i carsko Ministarstvo rata. Popis sadrži 709 datiranih svezaka u kojima su evidentirani ranjeni i zarobljeni, dok je broj poginulih i umrlih neznatan. Prvi svezak objavljen je 12. kolovoza 1914. a posljednji 14. siječnja 1919. godine.

U Hrvatskom državnom arhivu u Zagrebu nalaze matične knjige umrlih hrvatskih vojnih postrojba i bolnica iz ratnog razdoblja. Za ovaj rad pregledana je matična knjiga umrlih 16. pješačke pukovnije u koju je mobilizirano najviše podravske momaka. Za potrebe cjelovitog istraživanja morale bi se proučiti i postojeće matične knjige ostalih hrvatskih vojnih postrojba, ali bi za to bilo potrebno mnogo vremena. Pregledane su samo matične knjige dostupne na internetskoj mreži. No, sve arhivske vojne matične knjige sadrže premalo upisa u odnosu na broj poginulih, i nisu redovito vođene. Osim toga, pravilo upisivanja nije doprinosilo cjelovitom popisu, jer da bi vojni dušobrižnik upisao podatke o čijoj pogibiji ili smrti, bila su potrebna barem dva potpisa suboraca, časnika, liječnika ili kapelana kao potvrda smrti na bojištu. Zbog toga matica umrlih 16. pukovnije sadrži tek manji broj stradalih vojnika.²⁴

3. PRILIKE U KLOŠTRU PODRAVSKOME PRED PRVI SVJETSKI RAT

Opće stanje na području đurđevečkoga kotara početkom 20. stoljeća bilo je u punom zamahu. Kloštar bio je sjedište istoimene općine u kojem je djelovala škola i vatrogasno društvo. Narod je bio marljiv, poštivao je vlast, a nepismenih gotovo da i nije bilo. Godine 1908. župnik Bažulić piše da »župa s konacima na sesvečkom, ferdinandovečkom i kalnovečkom hataru ima 4.508 duša. Narod što se tiče vjere i morala uistinu što se priznati mora – u ovo doba siromaštva – nezadovoljstva radi političkih trzavica – i.t.d. dobar i pošten – i svom župniku odan.«²⁵ Poljoprivreda i stočarstvo bilježili su brzi razvoj zahvaljujući uvođenju intenzivnih agrotehničkih mjera, novom sjemenju i stočnim pasminama, te modernim poljoprivrednim strojevima. U takvim je uvjetima ovaj dio Podravine dogurao do pozicije jednog od najnaprednijih i najorganiziranijih poljoprivrednih krajeva Hrvatske koji su mogli snabdijevati žitom i stokom. Stoga se gospodarstvo zasnivalo na mlinarskoj industriji koju su kapitalom stečenim trgovanjem pokrenuli židovski poduzetnici. U svakom većem županijskom naselju (Đurđevac, Virje, Pitomača) mljeo je barem jedan veći paromlin. Nositelj mlinarske industrije bio je Emanuel Braun, đurđevečki industrijalac, koji je svoj prvi paromlin pokrenuo u Đurđevcu, potom u Novigradu, te Kloštru. Braun je 16. prosinca 1912. otvorio u Kloštru *Pučki paromlin d.d.*, s kapitalom od 60.000 kruna, koji je 1916. godine povišen na 150.000 kruna. Na mjesto upravitelja postavio je sina Ludwiga, a u mlinu je bilo zaposleno petnaestak radnika.²⁶ (Slika 1.)

Osim paromlina, u Kloštru su poslovale trgovine Mirka Barca i Viktora Nöthiga, zatim mesnica Franje Möhlera i bojadisaonica Adama Lajbinga, dok je gostionicu držao Julius Schandel.²⁷ Trgovac Mirko Barac, rodом iz Šemovaca, otvorio je svoj dućan 1890-ih u samome središtu sela na južnoj strani raskrižja. Prodavao je mješovitu robu, željezo, drvenu građu, vapno i cement. Početkom 1903. godine otvorio je i malu tvornicu betonskih proizvoda; crijepa i cijevi za mostove i propuste.²⁸ Barac je ubrzo postao ugledan i poduzetan trgovac, pa je postao članom ravnateljstva (1897. – 1900.) i nadzornog odbora (1909. – 1910.) Banke za Podravinu d.d. i članom ravnateljstva paromlina Podravina d.d. (1907. – 1909.) u Đurđevcu. Bio je partner Matiji Peršiću iz Ferdinandovca, koji je 1912. godine podigao

²³ K. und K. Kriegsministerium, Verlustliste ausgegeben am..., Wien, 1914. – 1919.; <http://digi.landesbibliothek.at/viewer/resolver?urn=urn%3Anbn%3Aat%3AAT-OOeLB-1723425>, 22. 4. 2016.

²⁴ Angelika MILIĆ, »Matične knjige vojnih osoba u Hrvatskom državnom arhivu«, Arhivski vjesnik, br. 58, Zagreb, 2015., 261-261

²⁵ Arhiva rkt. župe sv. Benedikta opata i Žalosne Gospe u Kloštru Podravske, Spomenica rkt. župe sv. Benedikta opata i Žalosne Gospe u Kloštru Podravske 1780. – 1956., 240-241 (dalje Spomenica župe)

²⁶ KOLAR DIMITRIJEVIĆ, Mira. »Razvoj privrede i radničke klase u Koprivnici 1918. – 1945.«, Podravski zbornik 80, Koprivnica, 1980., 17; KOLAR DIMITRIJEVIĆ, Mira i Elizabeta WAGNER. »Peršićev mlin u Virju – nastajanje, razvoj i kraj od 1912. do 1948.«; Podravina, vol. IX. br. 18, Koprivnica, studeni 2010., 92

²⁷ Matična knjiga umrlih 1892. – 1907. i 1908. – 1921.

²⁸ *Podravac*, br. 2, 9. I. 1897., br. 5, 1. III. 1903.

Slika 1. Paromlin u Kloštru Podravskome

paromlin u Virju²⁹. Otac Tomo vodio je trgovinu i prenočište u Šemovcima. U starijim godinama preselio se k sinu u Kloštar, gdje je umro 16. siječnja 1916. godine. Pokopan je u Bjelovaru.³⁰ Drugu trgovinu posjedovala je đurđevčka obitelj Nöthig, točno na uglu preko puta Barčeve. Braća Josip i Antun vodila su trgovinu još od 1880-ih, a potom njihov nećak Viktor. Među uglednije Kloštrane spada i Leopold Lichtner. Čime se točno bavio, nije poznato. Postoji podatak da se zauzeo u mlinarstvu jer je bio član nadzornog odbora Braunova paromlina u Đurđevcu 1901. godine.³¹ Lichtner je zapravo bio Braunov poslovni partner, jer su zajedno uložili 600.000 kruna u dionice koprivničkoga paromlina, kada se ovaj 1914. godine našao u dugovima. Taj su trenutak iskoristili misleći da će time podravsko mlinarstvo preuzeti u svoje ruke.³²

Pozicija Kloštra na prometnoj karti Hrvatske bila je veoma značajna. Željeznička pruga od Križevaca do Virovitice preko Bjelovara, otvorena je 1900. godine. Tako je Kloštar postao prvo naselje na području kotara Đurđevac u koje je dovedena željeznica. Željeznička je postaja zapravo podignuta u Budančevici, ali i danas nosi ime Kloštra (Slika 2.). Dolaskom pruge u Kloštar pristigli su i željeznički službenici sa svojim obiteljima. Međutim, Đurđevac i Virje ostali su odsječeni od željezničkih prometnih pravaca, pa su njihovi žitelji radi odlaska vlakom u Zagreb kolima morali prvo doputovati u Kloštar, a isti je slučaj bio i s utovarom robe. Prvi radovi na izgradnji željezničke pruge od Kloštra prema Koprivnici krenuli su tek početkom 1909. godine. Promet je uspostavljen samo do Virja, pa su Podravci do Zagreba i nadalje putovali preko Kloštra i Bjelovara. Posljednja dionica od Virja do Koprivnice puštena je u promet tek krajem 1912. godine. Tako je Kloštar dobio na važnosti jer je prugom bio povezan s Varaždinom i Viroviticom, te Zagrebom preko Bjelovara i Koprivnice, postavši time značajno željezničko čvorište.³³

Prva nastojanja oko dovođenja telefonske mreže u Podravinu zabilježena su u lipnju 1906. godine kada se Emanuel Braun obratio poštanskom ravnateljstvu u Zagrebu. Dobio je odgovor da je to moguće ako se javi najmanje 3-5 stalnih pretplatnika koji će jamčiti da će barem tri godine plaćati pretplatu.³⁴ Braun je okupio buduće pretplatnike, a zbog čega nije došlo do uvođenja telefonske mreže nije poznato,

²⁹ KOLAR DIMITRIJEVIĆ, M. i E. WAGNER. »Peršičev mlin...«, 95-111

³⁰ ZVONAR, Ivica. *Prilozi za povijest mjesta*, Šemovci, 2007., 21.; *Podravac*, br. 16., 18. IV. 1896.; *Nezavisnost*, br. 14., 2. III. 1907., br. 17., 23. III. 1907.; Državni arhiv u Zagrebu (DAZ), Trgovinska komora u Zagrebu, Registar – Dionička društva i zadruge, sign. 40103; Matične knjige umrlih 1892. – 1907. i 1908. – 1921.

³¹ DAZ, Sudbeni stol Belovar, Inokosne tvrdke, sign. 40081; Inokosne tvrdke, knj. 1, sign. 40082; Dionička društva i zadruge, knj. III, sign. 40103; KOLAR DIMITRIJEVIĆ, M. i E. WAGNER. »Peršičev mlin ...«, 93

³² KOLAR DIMITRIJEVIĆ, Mira. »Mlinarstvo koprivničke Podravine za vrijeme kapitalizma«, *Podravski zbornik* 86, Koprivnica, 1986., 33; KOLAR DIMITRIJEVIĆ, Mira. »Gospodarski život Novigrada Podravskog od 1900. do 1941. godine«, *Općina Novigrad Podravski – izabrane teme*, Novigrad Podravski, 2001., 114, 119

³³ KOLAR DIMITRIJEVIĆ, Mira. »Gradnja podravske pruge«, *Podravski zbornik* 1995., Koprivnica, 1995., 49

³⁴ *Hrvatske novine*, br. 24, 14. VI. 1906.

Slika 2. Željeznički kolodvor u Kloštru Podravskome

no pri otvaranju željezničke pruge Kloštar – Virje opet se naglašavala potreba priključenja na telefonsku mrežu. Ravnateljstvo je stalno odugovlačilo, a molba je bila upućena i kraljevskom ugarskom ministarstvu trgovine, no ni to nije pomoglo.³⁵ Braunovu nastojanju zasigurno su se priključili i zainteresirani pojedinci iz Kloštra, Virja i Pitomače. Jedan je od njih bio i Barac, jer je kao vijećnik na sjednici Trgovačko-obrtničke komore u Zagrebu u rujnu 1912. godine postavio pitanje o datumu priključenja, a zagovarao je i otvaranje brzojavnog ureda.³⁶ Kloštar je zajedno s Đurđevcom i Pitomačom priključen na telefonsku mrežu tek 8. listopada 1912. godine, i to nakon šest godina pisanja raznih molba i zahtjeva mjerodavnim vlastima.³⁷ Telefonskoj centrali u Bjelovaru pripojeni su sredinom 1914. godine.³⁸

Osim po željezničkom čvorištu, Kloštar je bio važan i po tome jer je 1885. godine postao izbornim mjestom za narodne zastupnike u Hrvatskome Saboru. Županija Bjelovarsko-križevačka bila je podijeljena na osam izbornih kotara. Kloštrani pripadali su VI. izbornom kotaru, isprva s izbornim mjestom u Đurđevcu, a potom u Kloštru.³⁹ Zbog toga je tamo bilo veoma živo i napeto kod svih izbora jer se tada velik broj ljudi slio u mjesto, od čega su imali koristi i trgovci i gostioničari. U prilog tome ide podatak da je pravaš Petar Mayer iz Đurđevca svim svojim glasačima plaćao prijevoz vlakom do Kloštra, te ih vodio u gostionicu na gulaš.⁴⁰ Pobjedu na izborima odnosili su kandidati mađaronske Narodne stranke; Aleksandar Egersdorfer (1901.) i dr. Andrija Peršić, odvjetnik iz Đurđevca. Prekretnica nastupila je tek 1910. godine kada je prihvaćen novi izborni zakon kojim se povećao broj ljudi s pravom glasa, pa je na izborima te godine pobijedio đurđevečki odvjetnik Đuro Balaško, kandidat Starčevićeve stranke prava, to jest milinovaca. Na posljednjim prijeratnim izborima 1913. godine izabran je odvjetnik Petar Mayer iz Đurđevca, kandidat Hrvatsko-srpske koalicije na listi pravaša.⁴¹

Stranački život u Kloštru vrtio se uglavnom oko Hrvatske stranke prava, odnosno frankovaca, a nakon osnivanja Hrvatske pučke seljačke stranke 1904. godine, Radićevske ideje prispjele su i u Kloštar. Jedan od širitelja seljačke politike bio je Tomo Jažbetić, đurđevečki seljak i političar, te osnivač i član glavnog odbora stranke. Već od druge polovice siječnja 1905. godine Jažbetić je zajedno s tiskarom Peroslavom Ljubićem iz Virja počeo obilaziti sela na području đurđevečkoga kotara, te okupljati

³⁵ *Tjednik bjelovarsko-križevački*, br. 27, 25. IV. 1908.; *Nezavisnost*, br. 1, 4. XII. 1909., br. 2, 11. XII. 1909., br. 5, 1. I. 1910.

³⁶ *Jutarnji list*, br. 170, 21. IX. 1912.

³⁷ *Nezavisnost*, br. 11, 10. XI. 1912., br. 46, 20. X. 1912.

³⁸ *Nezavisnost*, br. 28, 6. VI. 1914.

³⁹ *Obzor*, br. 24, 11. IX. 1871.

⁴⁰ ŠADEK, Vladimir. *Političke stranke u Podravini 1918. – 1941.*, Koprivnica, 2009., 48

⁴¹ Isto, 18, 20-30; *Narodne novine*, br. 224, 27. IX. 1884.

pristaše.⁴² Među ostalima, skup u Kloštru održan je 1. lipnja, a već iduće godine Jalžabetić je sazvaio novi skup. Da bi pridobili seljake novoj stranci, 17. lipnja u Kloštar je stigao i sam Stjepan Radić, te održao govor pred 700 ljudi iz Kloštra i okolice.⁴³ Jedna skupština održana je i 1908. godine. Za stranačke povjerenike tada su se javili: Mirko Bukovčan, Jozo Sabolić, Đuro Ivandija, Đuro, Segedi, Ivan Rasinec, Mato Kralj, Jozo Topolovčan, Tomo Topolovčan, Tomo Cmrk i Tomo Jerešinčan.⁴⁴ Slijedeća skupština održana je 13. veljače 1910. godine, na kojoj je opet prisustvovao Stjepan Radić. O skupštini svjedoči novinski članak: »Tu je bilo tridesetak ljudi, a među njima i pet, šest izbornika, a govorio je izmjenice sazivač narodni zastupnik Stjepan Radić i član glavnog odbora Tomo Jalžabetić. Kloštrani su bili još prije dvie godine tako ljuti frankovci, da nije bilo moći dobiti ni kuće za sastanak seljačke stranke. Danas je seljačstvo donekle uz starčevićance, a najvećim dielom nije uz nikoga, a dobar dio sve to čvršće pristaje uz seljačku stranku, naročito u Budančevici, odmah preko mosta od Kloštra, jer tu živo rade tri povjerenika.«⁴⁵ Nakon toga Radićevoj je stranci prilazilo sve više seljaka.

4. PRILIKE U KLOŠTRU PODRAVSKOME I NA PODRUČJU ĐURĐEVEČKOGA KOTARA TIJEKOM RATA

Veliki je rat rezultat političke krize, odnosno nesuglasica između dvaju političkih saveza (Antanta, Centralne sile), a potom i atentata na austrijskoga prestolonasljednika Franju Ferdinanda u Sarajevu. Stoga je car i kralj Franjo Josip I. 28 srpnja 1914. godine objavio rat Srbiji, koja je stajala iza atentata (Slika 3.). Dva dana prije stigla je i naredba o mobilizaciji, a ubrzo i oduzimanje konja seljacima za vojne potrebe. Sve se odjednom promijenilo; uvedeno je izvanredno stanje, prestale su važiti dotadašnje

uredbe, stranački je život bio zabranjen, ograničena je sloboda kretanja, uvedene su mjere zabrane slobodnog okupljanja, a Veliki župan preuzeo je ulogu vladinog povjerenika s posebnim ovlaštenjima. Narod u Podravini nije bio još ni svjestan a već su stigli prvi pozivi za mobilizaciju. Njome su bili obuhvaćeni mladići godišta 1891., 1892. i 1893., a kako je rat sve više odmicao pozivani su i mlađi, ali i oni rođeni 1870-ih. Mobilizacija je zahvatila velik broj muškaraca, pa je nedostajalo radne snage na selu. Posla na zemlji bilo je na pretek a umjesto njih radili su žene i starci, pa i djeca, koja su ponegdje masovno izostajala s nastave.⁴⁶ Radnika je nedostajalo i u Braunovim mlinovima u Đurđevcu i Kloštru jer su tražili nove mlinare i radnike.⁴⁷ Uskoro su Podravci sve-

Slika 3. Objava rata na novinskoj naslovnici, Nezavisnost, god. VIII, br. 36, 1 kolovoza 1914.

⁴² KRIZMAN, Bogdan. »Osnivanje Hrvatske pučke seljačke stranke 1904 – 1905.«, Radovi Instituta za hrvatsku povijest, sv. 2, Zagreb, 1972., 392; *Hrvatske novine*, br. 10, 4. III. 1905.; *Hrvatski narod*, br. 10, 9. III. 1905., br. 20, 18. V. 1905.

⁴³ *Hrvatski narod*, br. 24, 15. VI. 1905., br. 36, 7. IX. 1905.; br. 26, 28. VI. 1906.

⁴⁴ KOLAR DIMITRIJEVIĆ, Mira i Hrvoje PETRIĆ. *Prilozi povijesti seljačkog...*, 98-99

⁴⁵ *Dom*, br. 7, 16. II. 1910.

⁴⁶ KOLAR DIMITRIJEVIĆ, Mira. »Virje za vrijeme Prvog svjetskog rata«, Virje na razmeđu stoljeća, *zbornik IV*, Virje, 1991., 47-48

⁴⁷ *Jutarnji list*, br. 1100, 23. IV. 1915.

dočili i dolasku vojske, koja je u kolovozu održala veliku vojnu vježbu u okolici Molva. Iz Zagreba je na topničko i pješačko gađanje pristigla 13. poljsko-obička pukovnija. Vježbi su prisustvovala i tri bataljuna 16. pješačke pukovnije iz Bjelovara, koja je, kako se pričalo, trebala otići na vojne vježbe u Štajersku.⁴⁸

Novine su izvještavale da dragovoljci i pričuvnici s veseljem dolaze sa svih strana. Najveći broj vojnih obveznika s područja đurđevačkoga kotara mobiliziran je u 16. pješačku pukovnicu sa sjedištem u Bjelovaru. Već 1. kolovoza prvi dijelovi pukovnije otputovali su prema granici sa Srbijom, odnosno u Županju i Orašje, a kasnije i ostatak postrojbe. Austro-ugarska vojska napala je Srbiju, te 12. kolovoza počela prelaziti rijeku Drinu. Tog je dana poginulo osam pripadnika pukovnije, a 34 ih ranjeno. Početna ratna euforija i nada da će rat brzo svršiti potpuno je nestala. Zavladao je neizvjesnost i strah za živote sinova i muževa poslanih u rat. Narod se osvijestio tek kad su počele pristizati vijesti o poginulima. Do 29. prosinca poginulo je 488 pripadnika pukovnije, 684 su nestala a ranjeno ih je bilo 2.400.⁴⁹

Teodor Bošnjak, Veliki župan, dopisom od 30. srpnja pozvao je na osnivanje posebnih odbora koji će prikupljati novčanu i ostalu pomoć za žene i djecu siromašnih pričuvnika. Osim toga, pozivao je na smanjenje cijena koje su bezrazložno podigli pojedini trgovci u trgovinama i na tjednim sajmovima.⁵⁰ Narod se pobojao za svoje uštedevine u bankama, pa je počeo dizati svoje uloške, premda su banke javile da nema bojazni za novac. Međutim, to se nije dogodilo. Nakon odlaska vojnika na bojište vlasti su krenule s otvaranjem vojnih bolnica u Bjelovaru, pa su tražile žene i djevojke za dragovoljnu bolničku službu, a bjelovarski Crveni križ otvorio je tečaj za njihovu izobrazbu.⁵¹ U gradu su otvorene tri vojne bolnice: Vojna bolnica (k. u. k. Stablen Reservespital in Belovar No. 63), bolnica Crvenoga križa u Sokolani (do 1918.) i vojna pričuvna bolnica u zgradi gimnazije (do 1916.).⁵² Kako je rat odmicao otvarane su i konjske bolnice jer je velik broj konja također stradao. Takve bolnice otvorene su u Virju i Đurđevcu. Đurđevačka je pak bolnica imala jednu svoju sekciju u Kloštru. Doznajemo to iz županijskih novina koje su objavile da je bolnica darovala 38,42 kruna fondu invalida 16. pukovnije.⁵³ Nakon oporavka konji su prodavani na javnim dražbama. Takve dražbe u spomenutim bolnicama održavane su od ljeta 1917. godine.⁵⁴

Prvi su ranjenici dopremljeni u Bjelovar krajem kolovoza, njih 379. Nakon njihova dolaska Crveni je križ putem novina i oglasa od građanstva odmah za njih tražio pomoć u hrani.⁵⁵ Novine su javile da su ranjenici uskoro pristigli i u bolnice u Koprivnici i Virovitici, a moglo se pročitati i o prikupljenoj pomoći za vojnike, ranjenike i ratne invalide. Vlast je molila za materijalnu i novčanu pomoć, a žene su pozivane da prikupljaju odjeću, te pletu rukavice i čarape. Osim velike količine žita prikupljeno je i nešto novca. Tako je na području kotara sakupljeno 5.385 kruna, a među darovateljima našao se i Mirko Barac, poklonivši 100 kruna.⁵⁶ Slijedeće je godine u bolnicu Crvenoga križa pristiglo iz Đurđevca osam vreća krumpira, tri vreće graha, dvije vreće kukuruznog brašna, šest pšeničnoga, bure kiselog kupusa, 750 jaja i šest kokoši.⁵⁷ Zagrebački je pak *Jutarnji list* svakodnevno izvještavao o pomoći, pa je bilježio pomoć i s područja županije, odnosno kotara. Na primjer, Ada, supruga Luje Harazima, liječnika u Đurđevcu, isplela je za ratni pripomoćni ured četiri »snježne kape i tri para koljenica, a Anđela

⁴⁸ *Nezavisnost*, br. 34, 18. srpnja 1914.

⁴⁹ Ratni dnevnik C. K. Varaždinske pješačke pukovnije br. 16, 26. srpnja 1914. – 29. siječnja 1915., sv. 1, Bjelovar, 2004., 10, 14, 81

⁵⁰ *Nezavisnost*, br. 36, 1. VIII. 1914.

⁵¹ *Nezavisnost*, br. 37, 8. VIII. 1914.

⁵² STRUGAR, V. i D. HABEK. »Mortalitet 16. varaždinske...«, 104; FUREŠ, Rajko. Bolnice Crvenog križa u Hrvatskoj u prvom svjetskom ratu, <http://www.unicath.hr/hks2015/wp-content/uploads/2014/11/Program-i-sazetci.pdf>, 18. 1. 2016.

⁵³ *Tjednik bjelovarsko-križevački*, br. 12, 15. I. 1916.

⁵⁴ *Nezavisnost*, br. 38, 18. VIII. 1917.

⁵⁵ *Nezavisnost*, br. 39, 22. VIII. 1914., br. 40. 29. VIII. 1914.

⁵⁶ *Nezavisnost*, br. 44, 26. IX. 1914., br. 4, 19. XII. 1914.

⁵⁷ *Nezavisnost*, br. 18, 27. III. 1915.

Marjanović, supruga kotarskog predstojnika, šest »snježnih« kapa, po šest pari rukavica i koljenica, te jedne zimske gaće.⁵⁸ Cigare i cigarete za ranjenike darovali su Đurđevčani Iso Lichtenberg, odvjetnik, te gospođe Mayer, Zrelec i Singer.⁵⁹ Brojne su žene plele za potrebite vojnike ali, nažalost, njihova imena nikada nisu objavljena u novinskim stupcima, već samo kotarskih i mjesnih uglednika. Škole i učenici također su dali svoj humanitaran doprinos. Tako je Viša pučka škola u Đurđevcu 23. svibnja 1915. godine priredila koncert čiji je prihod od 252 kruna i 60 filira bio namijenjen zbrinjavanju ratnih invalida, a tijekom rata škola je priredila niz sličnih priredaba za ratnu siročad i invalide. Njima se pridružila i Niža pučka škola čiji su učenici nabrali 15 kg suhoga kupinovog lišća za potrebe liječenja, a za zimsku odjeću vojnicima prikupljeno je 190 kruna i 74 filira, dok su polaznice djevojačke škole izradile 13 kapa, 13 pari rukavica, 32 trbušnjaka, 4 para obojaka, 9 pari zimskih čarapa, te sašile nešto vreća za pijesak. Ratnom pak pripomoćnom uredu poslana su 82 kruna i 92 filira kao božićni dar hrabrim vojnicima.⁶⁰ Školska djeca iz Ferdinandovca darovala su 16 košulja, 15 gaća, četiri plahte, 17 ubrusa, dvije jastučnice i 18 krpa.⁶¹ Osim odjeće vojnicima je nedostajalo i vreća za pijesak za izradu grubodrana i skloništa. Čak je hrvatski ban u *Narodnim novinama* objavio poziv na izradu vreća od žućkastog ili sivog tkanja (40x60 cm).⁶² Među darivateljima je i Općina Kloštar; za božićni dar vojnicima 1916. godine uplatila je 22,5 kruna, a za cigarete 34,8 kruna. Malobrojni prugovečki školarci odvojili su za božićni dar 3,33 kruna. Novine su objavile niz takvih dobrotvora tijekom rata. Prema objavljenim člancima, među školskom djecom prednjačila su djeca Više pučke škole u Đurđevcu.⁶³

Da bi namirile novac za ratne potrebe vlasti su započele s upisivanjem prvoga ratnog zajma uz 6 % kamata. Zajam morali su uplaćivati svi bogatiji ljudi, naročito trgovci i veleposjednici, te banke i štedionice. Na primjer, Prva podravska štedionica u Đurđevcu uplatila je 1914. godine 20 tisuća kruna, Prva virovska štedionica 10 tisuća, Gizela Prohaska, supruga đurđevečkog mjernika Eugena Prohaske, 10 tisuća, Iso Lichtenberg, odvjetnik u Đurđevcu, 5 tisuća, a po 6 tisuća Jakob Matoničkin, trgovac u Đurđevcu i Oto Virjanić iz Virja.⁶⁴ Novine su izvjestile da su navedene ustanove upisale novac i za treći zajam, za koji je Imovna općina đurđevečka uplatila 100 tisuća kruna.⁶⁵ Tijekom rata raspisano je osam zajmova koji su uvelike osiromašili spomenuti sloj ljudi, a budući da je Monarhija propala, svi su na kraju ostali bez tog novca. U takvim uvjetima došlo je do rasta cijena, pogotovo hrane, koje je bilo sve manje.⁶⁶ Veličina zajma određivala se prema imetku, pa su se ljudi dovinuli prikriivanju svoga imovnog stanja, a seljaci su sakrivali hranu. Zbog toga su uslijedile prisilne rekvizicije raznih dobara, te nameti za vojsku. Počelo je nedostajati i radnih konja, a javljao se šverc i zelenaštvo. Svim tim nedaćama pridružila se i suša 1916. godine, a nastali su i problemi sa snabdijevanjem jer su vlakovi vozili za vojne potrebe.⁶⁷ Tomo Jalžabetić žalio se 6. studenog 1917. godine u Saboru zbog neredovitog željezničkog prometa, ali i na loš rad Milana pl. Thanhoffera, kotarskog predstojnika.⁶⁸ Drugom pak prilikom upozoravao je na puno niže cijene otkupa hrane od postojećih prodajnih cijena, što je po njegovu mišljenju to bio samo izvor bogaćenja ratnih špekulanata, a otkup stoke od seljaka smatrao je otimači-

⁵⁸ *Jutarnji list*, br. br. 890, 10. XI. 1914., br. 892, 11. XI. 1914.

⁵⁹ *Jutarnji list*, br. 774, 3. IX. 1914.

⁶⁰ Izvještaj Više i Niže pučke škole u Gjurgjevcu, te nižih pučkih škola u Čepelovcu, Budrovcu i Sirovoj Kataleni, Gjurgjevac, 1915., 24; Arhiva Osnovne škole Grgura Karlovača u Đurđevcu, Školska spomenica Niže pučke škole u Đurđevcu 1880. – 1915., Izvještaj za školsku godinu 1914/15.

⁶¹ *Nezavisnost*, br. 4, 19. XII. 1914.

⁶² *Nezavisnost*, br. 38, 14. VIII. 1915.

⁶³ *Nezavisnost*, br. 6, 6. I. 1917., br. 7, 13. I. 1917.

⁶⁴ *Jutarnji list*, br. 914, 24. XI. 1914.

⁶⁵ *Jutarnji list*, br. 1324, 27. XI. 1915., br. 1280, 16. X. 1915.

⁶⁶ *Nezavisnost*, br. i 26, 1917., br. 3, 12. XII. 1914.

⁶⁷ KOLAR DIMITRIJEVIĆ, Mira. »Doprinos Podravaca prehrani Hrvatske u Prvom svjetskom ratu«, Podravina, vol. X, Koprivnica, 2011., 97, 101

⁶⁸ KOLAR DIMITRIJEVIĆ, M. i H. PETRIĆ. *Prilozi povijesti...*, 137

nom.⁶⁹ Povrh svega, oskudijevale su i tvornice streljiva, pa se širom Monarhije od stanovništva zahtijevalo prikupljanje metalnih predmeta, a od ljeta 1916. godine počela su se skidati i crkvena zvona.⁷⁰ Tako su župna crkva i kapele u Prugovcu i Dinjercu ostale svaka bez jednog zvona.⁷¹

Zbog navedene suše i otežanog snabdijevanja zbog nedostatka vlakova, na hrvatskom je jugu zavladao velika glad, pa su ljudi počeli umirati, a najviše su bila ugrožena djeca. Zato je Središnji odbor za zbrinjavanje porodica mobiliziranih i u ratu poginulih vojnika pokrenuo veliku humanitarnu akciju preseljavanja djece iz Istre, Dalmacije i Bosne u sjeverne krajeve Hrvatske. Akciju su vodili dr. Josip Šilović, pravnik i predavač na Pravoslavnom fakultetu u Zagrebu, i dr. Đuro Basariček, koji je kao učitelj uključio učiteljstvo u akciju. Akcijom je obuhvaćeno oko 20 tisuća djece, a sama Podravina preuzela je oko tisuću djece na prehranu. Kloštrani su se također uključili u akciju, osobito učitelji. Djecu su prihvatili slijedeći udomitelji: iz Kloštra Mirko Barac, Josip Gelenčić, Josip Lakatoš, Adam Leibing, Antun Mihalina, Đuro Nemet (dvoje), Franjo Möhler, Viktor Nöthig (dvoje), Zvonimir Subotičanec, Lizika Sautner, Mijo Slavojević i Jakob Železnak, iz Kozarevca Jozo Smok, Vendel Santo, Cilika Weiser, Joso Zvardan, Kata Haraj (dvoje), Bolto Tišljarec, Luka Tosni, Franka Švec, Ivo Vargić i Janko Vargić, iz Suhe Katalene Valent Mihaljević, Rok Pavlinić, Berta Spevan, Đuro Serbić, Juraj Turk i Ivan Kranjc iz Prugovca. Ukupno je zbrinuto 28 djece, od toga 14 u Kloštru, 8 u Kozarevcu, pet u Suhoj Kataleni i jedno u Prugovcu. Istodobno je u Đurđevcu preuzeto 63, Virju 100, Pitomači 63, Molvama 36 i Sesvetama 29 djece.⁷² Zbog toga je Jalžabetić na saborskoj sjednici 7. veljače 1918. godine pohvalio Podravce jer su uzeli djecu na prehranu a da uopće nisu tražili oslobođenje od rekvizicije.⁷³

5. DJELOVANJE ZELENOG KADRA I NJEGOVE ŽRTVE KRAJEM 1918. GODINE

Stanje u Hrvatskoj u drugoj polovici 1918. godine bilo je veoma teško. Austro-Ugarska Monarhija bila je u raspadu i iscrpljena ratom. Niz je čimbenika koji su prouzročili kaos na hrvatskom području i u Podravini. Masovne mobilizacije, veliki gubitci u ljudstvu, rekvizicije, nestašica novca, hrane i ostalih dobara, te brojni ratni profiteri, lihvarski trgovci i zelenaši dobrano su utjecali na porast nezadovoljstva. Narod je pak bio nezadovoljan raznim činovnicima koji su provodili novačenja, oduzimali stoku i urod, prikupljali porez i određivali ljude za prisilan rad. Hrvatskim se krajevima kretalo mnoštvo manjih skupina ratnih dezertera, a među povratnicima s istočne bojišnice stigle su i komunističke ideje Oktobarske revolucije. Na novonastalu situaciju utjecale su i političke prilike vezane uz unutrašnje uređenje nove države. Među mnoštvom vojnika koji su se vraćali s bojišta također je vladalo nezadovoljstvo. Bilo je to razdoblje svojevrsnog bezvlašća u kojem se raspadala Monarhija a nova državna tvorevina još nije u potpunosti zaživjela.⁷⁴

U takvim je okolnostima došlo do pojave takozvanog zelenog kadra koji je stvarao nemire širom Hrvatske provodeći teror, pljačke, palež i ubijanja. Zeleni kadar su skupine vojnih bjegunaca koje su se skrivale od vojske i vlasti, od kojih je dobar dio njih provodio spomenuta nedjela, te bio povezan i s vojničkim pobunama. No, i razni su pljačkaši, kriminalci, te nezadovoljni seljaci i građani također pribjegavali takvim metodama, ili su ponegdje djelovali zajedno, pa je vlast i njih svrstavala među kaderaše. Kaderaši su stvarali nemire od ljeta a najbrojniji incidenti zabilježeni su u jesen 1918. godine.⁷⁵

⁶⁹ KOLAR DIMITRIJEVIĆ, M. »Doprinos Podravaca...«, 108-109

⁷⁰ *Tjednik bjelovarsko-križevački*, br. 43, 19. VIII. 1916.

⁷¹ Spomenica župe, 251

⁷² KOLAR DOMITRIJEVIĆ, Mira. »Briga Podravine za djecu ugroženu u Prvom svjetskom ratu«, Podravina, vol. V, br. 10, Koprivnica 2006., 130, 151-155

⁷³ KOLAR DIMITRIJEVIĆ, M. i H. PETRIĆ. *Prilozi povijesti...*, 137

⁷⁴ BOGDANOVIĆ, Tomislav. »Kategorije zelenog kadra 1918. godine i osvrt na njihovo djelovanje u Podravini i Prigorju«, Podravina, vol. XII, br. 23, Koprivnica 2013., 97; KARAUULA, Željko. »«30 dana što su potresli Bjelovar» – Odbor Narodnog vijeća Bjelovara tokom studenog 1918. godine«, Radovi Zavoda za znanstveni rad HAZU Varaždin, br. 19, Varaždin, 2008., 259-260; KOLAR DIMITRIJEVIĆ, M. »Virje za vrijeme...«, 57

⁷⁵ BOGDANOVIĆ, T. »Kategorije zelenog kadra...«, 97

Preteče takvih skupina na kloštarskom području pojavile su se još 1917. godine, a sačinjavali su ih mladići koji su izbjegavali mobilizaciju. Skrivali su se na Bilogori te u okolici kozarevečkog ugljenokopa i Ribnjačke. Narod ih je snabdijevao hranom i ostalim potrepštinama, o čemu je šutio, pa su oružnici bili nemoćni u potrazi za njima. Tako je zapisao kozarevečki župnik u župnoj spomenici.⁷⁶

Prve vijesti o nemirima na području kotara Đurđevac pristigle su 8 lipnja. Stjepan Stilinović, kotarski predstojnik, javio je Velikom županu Vladimiru pl. Labašu Blaškovečkom da se sprema oružana pobuna u Virju ponukana rekvizicijom stoke. Nadalje donosi izjavu nekog vojnog bjegunca iz Đurđevca koji se hvalio seljacima u vinogradu: »Ima nas do pet stotina bjegunaca vojnih od Bjelovara do Đurđevca po šumama raštrkanih te da nam je glavna svrha da dodjemo sa seljacima pogotovo u Podravini u doticaj, da ih pobunimo i tako s njima izvedemo ustanak prevrat, jer nam je taj rat svima dozlogrdio, mi vojnici gladujemo, kod kuća naših nam se sve oduzmlje i rekvirira. I zaista tu i tamo, po vinogradima, u šumama, na konacima, prema Dravi te u šumama napram bjelovarskom kotaru, vidjevaju ljudi, koji na obradbu polja idu, dapače u skupinama po 5 do 10 vojnika, bjegunaca potpuno bojno opremljeni i oboružani, a to da su većinom domaći ljudi iz ovog i bjelovarskog kotara, koji su iz bojnih satnija pobjegli i sada se kao bjegunci po šumama i bregovima zadržavaju.«⁷⁷

Shodno tome do nemira je došlo krajem listopada, o čemu je 28. listopada đurđevčki odvjetnik Iso Lichtenberg napisao izjavu u kancelariji Narodnog vijeća u Zagrebu: »U kotaru gjurgjevačkom zavladała je nesigurnost. Dva puta orobiše Mirka Barca u Klostru Podravskom, orobiše trgovca Leopolda Pollaka u Virju te mu upališe kuću, koja je do temelja izgorila. Trgovac Albert Weiss i sin u Virju morali su platiti K. 20.000 – otkupnine. Mnogi ugledni žitelji u kotaru dobili su prijeteća pisma, a sve se to čini pod firmom zelenoga kadera, najviše idu proti Židovima ali i proti drugim bolje stojećim žiteljima, a čini se da kod toga sudjeluju i domaći seljaci osobito iz Virja. Prekjučer došla je štafeta na kotar, da će nahrupiti u Gjurgjevac, pa je oružništvo ponešto pojačano, ali to sve ne koristi, jer je orobljen i trgovac Martin Hirschler u Molvama. Razbojstva ova preotela su takav mah, da nije siguran ničiji imetak a ni život. Potrebna je brza pomoć, pa molim, da se izašalje izaslanik N. V., te sam uvjeren će mu uspjeti napraviti red i narod umiriti.« Juraj Šimrak, povjerenik Narodnog vijeća, napisao je na poleđini izjave: »Središnja kancelarija prema pouzdanim informacijama javlja predsjedništvu, da je Lichtenberg veoma omražen čovjek u čitavom ovom kraju i da se prema tomu nema izaslati delegat N. V. na njegovu intervenciju, nego na molbu Mirka Barca, koji je doista orobljen.«⁷⁸ Lichtenbergove zle slutnje ostvarile su se već idući dan kada je u 9 sati zeleni kadar zajedno s ruljom na očigled oružništva, koje je mirno stajalo, opljačkalo trgovinu mješovite robe Židova Geze Singera u Đurđevcu. Nakon toga uputili su se prema Lichtenbergovoj kući. Uto se pojavio jedan poručnik i prepriječio im nasilni ulazak u kuću, upozorivši kolovođu da se maknu. Budući da ovaj nije htio odstupiti ubio ga je pištoljem, a ostali su se odmah razbježali.⁷⁹

Usljedili su nemiri i bune u Ferdinandovcu i Virju, a do krvoprolića došlo je i u Klostru. Tako su se kaderaši 31. listopada sjurili u pljačku Barčeve trgovine (Slika 4.). Pokraj trgovine okupila se nekolicina slučajno zatečenih mještana, koja je iz puste znatiželje htjela svjedočiti ovim zbivanjima. Nažalost, u nastaloj gužvi došlo je i do pucnjave, pa su neki ostali bez glave. Tijekom kaderaške navale poginulo je četvero ljudi. Ljudevit Lörenc⁸⁰ ustrijeljen je metkom u srce i ostao na mjestu mrtav, isto kao i Franjo

⁷⁶ BARTOLIĆ, Franjo. Povijest crkve sv. Franje Ksaverskoga u Kozarevcu, <http://podravac5.blogspot.hr/2012/02/povijest-crkve-kozarevac-7.html>; 1. 4. 2017.

⁷⁷ KARAULA, Ž. »«30 dana što su...», 104, 141

⁷⁸ Hrvatski državni arhiv (HDA), Fond Narodno vijeće Slovenaca, Hrvata i Srba, Središnja kancelarija u Zagrebu, Opći spisi, Zapisnička izjava dr. Lichtenberga o događajima u Đurđevcu, sign. 124-4-1-94, <http://prvisvijet-skirat.arhiv.hr/ZbirkaDetalji?ZbirkaId=12091>

⁷⁹ KARAULA, Ž. »«30 dana što su...», 266

⁸⁰ Matična knjiga mrtvih 1908. – 1927. rkt. župe sv. Benedikta opata i Marije Žalosne u Klostru Podravskom; <https://familysearch.org/ark:/61903/3:1:3Q57-899X-RKWK?owc=collection%2F2040054%2Fwaypoints&wcc=9R28-N3V%3A391644801%2C391852801%2C391854201&cc=2040054>, 12. 3. 2016. (dalje MKM). Ljudevit Lörenc, 25 godina, supruga Rozalija Budrović, Kloštar kbr. 212

Slika 4. Središte Kloštra Podravskog; trgovina Mirka Barca (lijevo) i obitelji Nöthig (desno)

Špoljarić⁸¹. Vojnik Tomo Bartovčak⁸² vratio se bolestan s ratišta kući na oporavak, pa se nesretan zatekao u središtu sela, te je i on ustrijeljen na cesti ispred trgovine. Četvrti stradali je Josip Lemeš⁸³, radnik u ugljenokopu u Velikoj Črešnjevici. On je poginuo u Budančevici od zalutalog metka oružnika koji su se sukobili s pobunjenicima. Vjerojatno je pripadao kaderašima. Župnik je 3. studenoga zabilježio i petu žrtvu, Doroteju Slivar⁸⁴. Ne zna se je li ona nastrijeljena istog dana, pa podlegla ranama kasnije, ili je pak stradala u novom naletu kaderaša. Dakle, izvjesno je da su pristigli oružnici po svemu sudeći spriječili daljnji pohod pobunjenika, kao i nove moguće žrtve.

Spomenuta skupina kaderaša vjerojatno je prohujala i kroz obližnji Kozarevec, kada je noću orobila mjesnu trgovinu, gostionicu i župni dvor. Župniku su zaprijetili smrću, premda ih je pomagao još od lani. Isti je napisao u župnoj spomenici da je među njima bila i jedna žena, te je poimence naveo sve župljane koji su se priključili pljački. U njihovom pohodu pretučen je učitelj Jakob Golubić u svojoj klijeti, premda ih je hranio i davao im vino. Župnik navodi da je nakon svega banda pohvatana, a na kraju ogorčen piše: »Odušno mi ih je bilo gledati kako se jedan na drugoga izgovara, pa kada sam se sjetio što sam im učinio, a kako su mi platili, prošla me je volja i za rad i za sve. Budući da su se pojavile opet bande pljačkaša, došla je u Pitomaču i Kloštar vojska. Na Božić bilo je pet stotina vojnika da čuva red. Koliko sam molio Boga za mir pa eto kako mi je početak mira donio propast«.⁸⁵

Očekuje se da je o ovim zbivanjima kloštarski župnik Bažulić, koji je revno vodio matične knjige, podosta toga zabilježio u župnu spomenicu, što je i istina. Međutim, kasniji župnik Mijo Jurić (1926. – 1937.) zapisao je 10. listopada 1929. godine u spomenicu: »Dne 8. VII. 1914. kao da je prestao pisati, ali stoji kao da su listovi izvadjeni od samog veleč. g. Baltazara Bažulića. Zašto? Zna se od Gospoda a mi ćemo znati na sudu božjem«. Na kraju je naveo slijedeće: »Evo ovdje vidim da su listovi trgani i ovi ispadaju, moram ih zalijepiti i prekinuti (pisanje; op. a.)«⁸⁶ Župnik je očito s razlogom izvadio stranice. Pomnijim čitanjem matične knjige mrtvih vidljivo je da je u nekoliko navrata pri upisivanju stradalih

⁸¹ Isto, Franjo Špoljarić, 27 godina, Rom rodom iz Pitomače, supruga Doroteja rođ. Radelić, Kloštar kbr. 71

⁸² Isto, Tomo Bartovčak, 33 godine, supruga Katarina Golubić, Kloštar kbr. 76

⁸³ Isto, Josip Lemeš, oko 45 godina. Župnik je o njem zapisao: »Prilikom haraćenja i otimačine u Kloštru naletio na hitac oružnika – nađe smrt u Budančevici. Otkud se doklatario u svom zvanju, nepoznato. Pokopaše ga potajice noću. Bit će valjda pitomački cigo.« Ime i prezime upisano je naknadno nakon identifikacije.

⁸⁴ Isto, Doroteja Slivar rođ. Bartovčak, 25 godina, suprug Matija Bartovčak, Prugovac kbr. 154. »Prigodom pljačkanja u Kloštru po dućanima od buntovnika i tatova ustreljena.«

⁸⁵ BARTOLIĆ, F. Povijest crkve sv. Franje...

⁸⁶ Arhiva župnog ureda rkt. župe sv. Benedikta opata i Marije Žalosne u Kloštru Podravskome, Župna spomenica 1780. – 1956., , 246, 250 (dalje Župna spomenica)

vojnika, pa i naknadnim upisivanjem, pribilježio svoje škrte »političke komentare« koji odaju njegovu naklonost jugoslavenstvu i srpskoj političkoj opciji. Budući da je krajem 1918. godine došlo do ostvarenja njegove vizije jugoslavenske države, pretpostavka je da je o tome podosta napisao u spomenici. Je li on kasnije promijenio svoje političke nazore, ili je shvatio da bi mu jednog dana što god od zapisanog moglo naštetiti, teško je reći. Uglavnom, velika je šteta jer su mještani tako ostali uskraćeni za svjedočanstva o ratnim godinama u Kloštru i to onako kako ih je vidio njihov župnik. Unatoč vremenskom odmaku, kada je 1938. godine postao župnikom u Kloštru, Alojzija Stella napisao je: »Za vrijeme prevrata 1918. dok se po okolici naveliko kralo i pljačkalo, g. Bažuliću nisu ništa našao učinili.«⁸⁷

Ovaj nemili događaj nije nimalo pokolebao pobunjenike, pa je 5. studenoga telefonom iz željeznikog kolodvora u Budančevici upućena Odjelu za narodnu obranu Narodnog vijeća u Zagrebu vijest »... da prijeti velika opasnost od pljačkaša. Osobito je ugrožen paromlin, koji ima 50 vagona žita. Kolovođe razbojnika vratili su se sa paljenja ovamo i groze se, da će popaliti kuće trgovaca, poštu, kolodvor i paromlin. Trebalo bi barem deset momaka sa dvadeset pušaka i municijom odmah poslati u pomoć, jer je inače sve izgubljeno.«⁸⁸ Zbog navedenih nemira i pljački u Kloštru i Đurđevcu, te paleža konjske bolnice u Virju, na području županije proglašen je prijekni sud, prvi takav sud u Državi Slovenaca, Hrvata i Srba.⁸⁹ Zato se Stjepan Radić još 4. studenog založio u Središnjem odboru Narodnog vijeća u Zagrebu da se čim prije istraže ovi nemili događaji, pogotovo strijeljanja u Virju i Đurđevcu počinjena prije proglašenja prijeknog suda.⁹⁰ Poradi toga 5. studenog Narodno vijeće SHS u Zagrebu uputilo je izaslanika Vlaha Pečanca u navedena mjesta da izvidi stanje.⁹¹ Pečanec je obišao općine Virje, Ferdinandovac, Molve i Kalinovac, i u izvješću ukratko naveo zatečeno stanje. Prema navedenoj uredovnoj potvrdi Pečanec je zapravo poslan u Kloštar, ali u izvještaju ništa nije zapisao o tamošnjim prilikama.⁹²

Nakon što je u listopadu u Zagrebu osnovano Narodno vijeće Slovenaca, Hrvata i Srba kao središnje nadstranačko tijelo nove organizirane vlasti, prišlo se i osnivanju lokalnih odbora širom Hrvatske. Kotarski odbor Narodnog vijeća osnovan je u Đurđevcu 12. studenog uz nazočnost kotarskog predstojnika Stjepana Stilinovića. Na čelo odbora izabran je predsjednik dr. Petar Majer, narodni zastupnik. Tajnikom je postao Milan Berdušek, kotarski pristav, a blagajnikom Matija Cestar, općinski blagajnik u Đurđevcu. U odbor su još izabrani dr. Petar Zrelec, kotarski sudac, dr. Andrija Peršić, odvjetnik i javni bilježnik, Nikola Medvedec, đurđevečki župnik, Tomo Jalžabetić, narodni zastupnik, seljaci Štefo Zrelec, Petar Hodalić i Štefo Štefanov, te Stilinović. Odbor je na sjednici odlučio da se radi provedbe javnog reda i sigurnosti zamoli Vijeće u Zagrebu da se za područje kotara na čelo narodne straže postavi jedan strani viši časnik, a u svakoj općini po jedan časnik ili podčasnik.⁹³ Pečanec zapisao je u izvještaju da su općinski odbori osnovani u navedenim općinama, a vjerojatno i u Kloštru, premda to ne navodi.

Da spriječi nove nemire, kotarski je odbor odlučilo da se uz postojeće oružništvo osnuju i narodne straže u svim selima. Za Kloštar je odlučeno da naoružana straža broji 30 (10 dnevno) stražara, Prugovec 24 (8), te Kozarevac i Dinjevec po 15 (5). Tako je svaki stražar morao biti na službi svaki treći dan po 24 sata. Određeno je da će za službu dobiti pet kruna nagrade od općine, a isto toliko i za hranu, koju

⁸⁷ Isto, 251

⁸⁸ KRIZMAN, Bogdan. »Građa o nemirima u Hrvatskoj na kraju g. 1918.«, Historijski zbornik, god. X, br. 1-4, Zagreb, 1957., 120

⁸⁹ KOLAR DIMITRIJEVIĆ, M. »Virje za vrijeme...«, 57

⁹⁰ KOLAR DIMITRIJEVIĆ, Mira. »Virje od završetka Prvog svjetskog rata do šestosiječanjske diktature«, Virje na razmeđu stoljeća, zbornik V, Virje, 1993., 108

⁹¹ HDA, Fond Narodno vijeće Slovenaca, Hrvata i Srba, Sekcija za organizaciju i agitaciju, Opći spisi, Uredovna potvrda, sign. 124-5-1-13, <http://prvisvjetskirat.arhiv.hr/ZbirkaDetalji?Zbirkald=11901>, 28. 8. 2016.

⁹² HDA, Izvješće organizatora i agitatora Vlaha Pečanca o putu po općinama Virje, Molve, Ferdinandovac i Kalinovac, sign. 124-5-1-300, <http://prvisvjetskirat.arhiv.hr/ZbirkaDetalji?Zbirkald=12091>, 28. 8. 2016.

⁹³ HDA, Prepiska s mjesnim odborima Narodnog vijeća, Zapisnik osnivačke sjednice kotarskog odbora Narodnog vijeća od 12. studenoga 1918., sign. 124-5-2-84, http://prvisvjetskirat.arhiv.hr/Portals/0/HDAZbirke/124/0124_08658-0659.jpg, 28. 8. 2016.

mora ponijeti od kuće. U slučaju izvanredne potrebe ostali stražari žurno su se morali javiti na poziv. Za pouzdanost određenih stražara trebalo je jamčiti općinsko vijeće. Osim uspostave mira i reda oružnici su morali zajedno sa narodnom stražom pohvatati preostale kolovođe nemira i predati ih sudu. Pojačanim stražama sprječena su daljnja nasilja i pljačke, koje su iza sebe ostavile petero stradalih u Kloštru.⁹⁴

6. STRADALI VOJNICI S PODRUČJA KLOŠTARSKE ŽUPE

6.1. Poginuli i umrli vojnici u crkvenoj matičnoj knjizi mrtvih

Nakon mobilizacije Kloštarni su uglavnom bili uključeni u varaždinsku 16. pješačku pukovnicu sa sjedištem u Bjelovaru i 27. pješačku pukovnicu u Sisku, zatim u 78. pješačku pukovnicu u Osijeku i 96. pješačku pukovnicu u Karlovcu, te u 5. ulanersku pukovnicu u Varaždinu. Manji broj pripadnika mobiliziran je u neke druge postrojbe, uglavnom topničke i opkopske.⁹⁵ Varaždinska 16. pukovnija formirana je 1872. godine objedinjavanjem 16. Ugarske, te 5. Križevačke i 6. Đurđevčke graničarske pukovnije (Slika 5.). Tijekom Velikoga rata borila se u sastavu 72. brigade 36. divizije 13. zagrebačkoga zbora, s time da je na početku rata u kolovozu 1914. godine bila u sastavu 5. armije. Ratovala je na Drinskoj fronti i u poznatoj Cerskoj bitki, a početkom 1915. godine prebačena je u Bukovinu u sastav 7. armije. Poslije je pripala 3. armiji i krvarila u Galiciji. Na kraju rata manji se broj pripadnika pukovnije nalazio na talijanskoj bojišnici, dok je veći dio boravio u Bačkoj i Banatu sudjelujući u održavanju reda i zaplijeni žita za potrebe vojske.⁹⁶ Prema pukovnijskom ratnom dnevniku već do 29. prosinca 1914. godine poginulo je 488 pripadnika, 684 su nestala, a 2.400 ih je ranjeno.⁹⁷ Prema nepotpunim podacima pukovnijske matice umrlih, tijekom rata poginulo je, umrlo i nestalo 2.416 pripadnika pukovnije, a više od polovice njih palo je na bojišnici i nikad nisu pokopani.⁹⁸

Prema crkvenoj matičnoj knjizi umrlih stradalo je 70 vojnika s područja župe. Posve je sigurno da spomenuta brojka nije konačna jer je župnik Bažulić evidentirao vjerojatno samo one o kojima je dobio službenu obavijest.

6.2. Popis poginulih i umrlih vojnika u crkvenoj matičnoj knjizi mrtvih

Valent Bajsar, 44 god., neoženjen, roditelji Tomo i Ana rođ. Bartovščak, **Prugovac** kbr. 44; poginuo 15. kolovoza 1914., upisan u studenom 1914. *Umro na bojnom polju u Srbiji. Pogodjen tanetom u nogu: potom iskoči iz bližnje kukuruze drugi sakrit bezdušni vojnik koji mam zatjera svoj bod u vrat.*

Slika 5. Đuru Kralja (1881.) iz Kloštra rat je zaobišao kao jednog od malobrojnih vojnih obveznika proglašanih nesposobnima; prvi slijeva (Fotografija iz zbirke Mirka Jelušića iz Kloštra Podravskoga)

⁹⁴ HDA, Fond Narodno vijeće Slovenaca, Hrvata i Srba, Sekcija za organizaciju i agitaciju, Prepiska s mjesnim odborima Narodnog vijeća, Đurđevac, Izvješće kotarskog upravitelja Stjepana Stilinovića od 13. studenoga 1918. godine, sign. 124-5-2-84, http://prvisvjetskirat.arhiv.hr/Portals/0/HDAZbirke/124_0124_08660-08661.jpg, 28. 8. 2016.

⁹⁵ GRALJUK, Boris. »Bojišnice i grobišta hrvatskih vojnika na karpatskom ratištu u Prvom svjetskom ratu«, Riječ, 1-3, Sisak, 2013., 5-6

⁹⁶ Ratni dnevnik C. K. Varaždinske pješačke..., 8

⁹⁷ Isto, 81

⁹⁸ STRUGAR V. i D. HABEK. »Mortalitet 16. varaždinske...«, 113

Umro junačkom smrti. Sudrugari ga pokopaše postavivši mu vrh groba – križ – Slava Ti junače i pokoj vječni!

Benko Videković, 28 god., oženjen, supruga Katarina rođ. Topolovčan, **Dinjevac** kbr. 25; poginuo 15. kolovoza 1914., upisan u studenom 1914. *Ustreljen na ratištu u Srbiji junačkoj. Gdje baš točno se ne zna. Po prilici svojoj kod navale na Loznicu. Pao junački za vjeru, Kralja i domovinu. Pokoj mu vječni u tudjini! Slava junaku!*

Štefan Mesar, 26 god., oženjen, supruga Terezija rođ. Slavojević, **Kloštar** kbr. 20; poginuo 16. rujna 1914., upisan krajem listopada 1914. *Pao junačkom smrti u ratu sa Srbijom. Pokopan u Zvorniku 17. IX. Junače! Slava Ti! Vojnički dušobrižnik 16. Rgmt., slijede nečitke brojke*

Verlustliste⁹⁹: pričuvni pješak, 27. pješačka pukovnija, 8. satnija

Matična knjiga rođenih (MKR): rođ. 26. prosinca 1888., otac Josip i majka Mara Ivković. **Kloštar** kbr. 120; *Pao na ratištu proti Srbima kad navališe na Bosnu 1914. kod Zvornika. Pokopan ondje*¹⁰⁰

Stjepan Matulec, 23 god., neoženjen, roditelji Ivan i Rozalija rođ. Kralj, **Budančevica** kbr. 61; poginuo 30. rujna 1914., upisan u prosincu 1914. *Poginuo junačkom smrti u boju na južnom ratištu proti Srbima. Prema dopisu kr. ug. dopisnoga domobranskog bataljiuna od 25. prosinca 1914., br. 2487. Pokoj mu vječni!*

Josip Ščerbek, 35 god., oženjen, supruga Barbara rođ. Jakšeković, **Prugovac** kbr. 48; ranjen u rujnu 1914., upisan u studenom 1914. *Poginuo junačkom smrti na ratištu proti Srbima. Umro u bolnici 7. rujna 1914. u Budimpešti i pokopan na groblju Olkusz. Pokoj vječni i slava mu!*

Štefan Babić, 29 god., oženjen, supruga Ana rođ. Kraljek, **Budančevica** kbr. 46; poginuo 10. listopada 1914., upisan u veljači 1916. *Umoren šrapnelom u boju proti Srbima kod »Crnog vrha« gdje i pokopan. Pokoj mu vječni u daljini!*

Martin Glavak, 34 god., oženjen, supruga Marija rođ. Čupen, **Kloštar** kbr. 37; poginuo 27. studenoga 1914., upisan u siječnju 1915. *Na bojištu u »Prokušanoj Srbiji« pogodjen u glavu kuglom te za pol sata mučeničku dušu ispusti. Slava i uspomena poginulom junaku! Pokoj mu vječni! Zakopan gdje ne poznato.*

Matija Kraljek, 33 god., oženjen, supruga Marija rođ. Maturanec, **Budančevica** kbr. 47; poginuo 29. studenoga 1914., upisan u rujnu 1915. *Poginuo u ratu u Srbiji ponosnoj, junačkom smrti, zato vječna mu slava i uspomena. Pokoj mu vječni među braćom Srbima!*

Matična knjiga umrlih 16. pješačke pukovnije (MKU 16.): rođ. 1882., pješak, 7. satnija, poginuo 30. studena 1914. u Čibutkovici / Srbija

Valent Toš, 29 god., oženjen, supruga Marija rođ. Plesec, **Dinjevac** kbr. 17; umro u studenu 1914., upisan u svibnju 1915. *Na ratištu u Galiciji prehladjen, te umre negdje u bolnici: gdje nepoznato. Pokoj mu vječni!*

Matija Rasinec, 31 god., oženjen, supruga Rozalija rođ. Mađerić, rođen u Kloštru, živio u **Dragancima** kbr. 424; poginuo 8. prosinca 1914., upisan u kolovozu 1915.

*Pao junačkom smrti na ratištu u Galiciji – pokopan u Kozluku*¹⁰¹. *Pokoj mu vječni!*

Vid Šandrovčan, 38 god., oženjen, supruga Rozalija rođ. Rođak, **Budančevica** kbr. 1; poginuo 8. prosinca 1914. *Pao u ratu u Srbiji kod Niša. Slava osloboditeljima našim! Slava vojniku!*

Tomo Đud, 36 god., oženjen, supruga Katarina rođ. Glavak, **Prugovac** kbr. 89; poginuo 13. prosinca 1914., upisan u lipnju 1915. *U ratu sa Srbijom pogodjen tanetom, teško ranjen, umro i pokopan na ratištu. Pokoj vječni mučeniku!*

Tomo Domović, 31 god., oženjen, supruga Marija rođ. Jelušić, *sa troje neobskrbljene djece, Kloštar* kbr. 58; poginuo 14. prosinca 1914., upisan u siječnju 1915. *Hrvati prvi unidjoše u Srbiji u Beograd, osvojivši cijelu gornju Srbiju. Potiorek zapovjednik naše vojske bi imenovan guvernerom zaposjednutih srpskih krajeva. Nadošla premoćna pomoć Srbima i Potiorek da naši ne nastradaju dadu za odlazak i*

⁹⁹ Pod napomenom, Verlustliste, navode se osobni podatci pojedinog vojnika iz navedenog izvora

¹⁰⁰ Župnik je u dvije različite matične knjige naveo dva različita kućna broja obitelji Mesar; 20 i 120.

¹⁰¹ Naselje Kozluk nalazi se u Bosni i Hercegovini, na lijevoj obali Drine. Tada je 16. pješačka pukovnije ratovala na tom području. Nije jasno zašto je župnik naveo Galiciju, osim ako tamo postoji mjesto sličnog imena.

ispražnjenje Beograda. Pokojni Tomo nadje svog vojnika – ranjena – od navaljenih Srba – vukav ga i nosio u zaklon – ali u tom milosrdnom činu pogodi ga srbski metak – smrtonosno – za kratko vrijeme umre u Rumi. Počivao mučenik u miru Božjem!

MKU 16.¹⁰²: pješak, 2. doknadna satnija, poginuo 7. prosinca 1914. na Visu kod Lazarevca

Matija Topolovčan, 30 god., oženjen, supruga Marija Sabadži (Sabađija, op.a.) rođ. Kralj, **Dinjevac** kbr. 25; poginuo 14. prosinca 1914., upisan u siječnju 1915. *Ustreljen ubojitom krugljom boreč se na poziv Njegova Veličanstva kralja hrvatskoga Franje Josipa I. za nanešena zločinstva proti prijestolj nasljedniku Franji Ferdinandu (proti ... junacima Srbima. Slava ti junače mučeniče!¹⁰³)*

MKU 16.; rođ. 1885., pješak, 11. satnija, poginuo 4. prosinca u Razbojištu kod Lazarevca

Luka Matulec, 26 god., oženjen, supruga Marija rođ. Maturanec, **Budančevica** kbr. 60; umro 17. prosinca 1914. *U boju u junačkoj Srbiji – ranjen – prevezen u bolnicu u Osijek gdje podleže ranama. Pokojnem vojniku slava i pokoj vječni!*

Bolto Cmrk, 21 god., neoženjen, roditelji Josip i Marija rođ. Rođak, **Kloštar** kbr. 14;

umro 31. prosinca 1914. *Prehladio se na vježbama. Pokopan na župnom groblju u Bjelovaru. Franjo Göszel, bjelovarski kapelan, 1. I. 1915.*

Drugi put upisan je u listopadu 1918. godine: *U Trupenspitalu bjelovarskom – providjen. Pokopan na groblju sv. Andrije po vojničkom kuratu. Z. vl. br. 28 960-1917. T. br. izv. 10 008 od 12. XI. 1918., sa potpisom dr. Maretić.*

MKU 16.: 4/I satnija (umro od upale pluća¹⁰⁴)

Petar Pejić, 23 god., oženjen, supruga Rozalija rođ. Đipalo, rođen u Kalinovcu, živio u **Budančevici**; umro 5. siječnja 1915., upisan u travnju 1915. godine. *Vračajuć se sa vojne iz Srbije u Hrvatsku, bi okužen pošalinom¹⁰⁵. Sva vještina i mar liječnika da ga povrate k zdravlju bude uzalud i on sirotan daleko od doma si dragog u tuđini i zaboravu – počiva čekajuć plaću mučeništva. Pokoj i tebi!*

Štefan Ivković, 27 god., oženjen, supruga Rozalija Sabadži (Sabađija, op.a.) rođ. Bogdan, **Kloštar** kbr. 258; umro od pošaline 28. siječnja 1915., upisan u veljači 1915.

Umro u Truppenšpitalu u Vrdniku; gdje se zadobavi na ratištu boletice, ne mogavši je preboljeti. Slava ti vojniče mučeniče!

Štefan Sabolić, 21 god., neoženjen, roditelji Štefan i Rozalija rođ. Kraljek, **Budančevica** kbr. 50; umro 28. veljače 1915., upisan u veljači 1916. *Pogodjen ruskim tanetom u Galiciji kod Sielec¹⁰⁶ gdje i pokopan (13. red, grob 9007), Pokoj mu vječni!*

Verlustliste: pješak, 16. pješačka pukovnija, 1. satnija

Matija Kralj, 23 god., neoženjen, roditelji Tomo i Marija rođ. Berić, **Kloštar** kbr. 131; poginuo 29. veljače 1915., upisan u srpnju 1919. *Na ratištu u Galiciji – Rybna – Stanislav¹⁰⁷*

Tomo Ivadi, 21 god., neoženjen, roditelji Benko i Ana rođ. Matulec, **Budančevica** kbr. 32; poginuo u veljači 1915., upisan u lipnju 1915. *Usmrćen na bojujnoj liniji u Srbiji. Kada i gdje ne saobćuje kraljevski kotar u Gjurjevcu. Sam se prijavio kao dobrovoljac; svoju dobru volju platio životom. Pokoj vječni njegovoj plemenitosti i oduševljenju!*

Verlustliste: pješak, 26. pješačka pukovnija, 13. satnija

Franjo Sulimanec, 21 god., neoženjen, roditelji Tomo i Marija rođ. Sabol, rođen u Dragancima (ne piše gdje je živio); umro 5. ožujka 1915. *U ratu proti bezbožnim – heretičkim – Rusima na dalekim*

¹⁰² Pod napomenom, MKU 16, navode se osobni podatci pojedinog vojnika iz Matične knjige umrlih 16. pješačke pukovnije

¹⁰³ Župnik je podatke u zagradi vjerojatno dopisao kasnije, ili je samo podcrtao dio rečenice u zagradi, upisavši pritom datum 29. X. 1918.

¹⁰⁴ Matica umrlih Pričuvne (rezervne) bolnice u Bjelovaru 1914. – 1918., sv. I, br. 1916, str. 6, <https://familysearch.org/ark:/61903/3:1:3Q57-L99X-6K39?mode=g&i=23&wc=9R2W-3YS%3A391644501%2C391673401%-2C391673402&cc=2040054>

¹⁰⁵ Trbušni tifus (*Typhus abdominalis*).

¹⁰⁶ Sielec – ukr. Silec.

¹⁰⁷ Rybno – Stanislav / Stanislaviv (njem. Stanislau); danas Ivanofrankivsk.

Karpatima a ranjen – ljutim šrapnelom – prenesen u vojničku bolnicu u Debrecinu – gdje i onako – kako je već doma izgledao – smrt – nadje u tudjini. Pokoj vječni Tebi – hrvatski mučenice!

MKU 16.; iz **Dinjevca**, pješak, 1. satnija

Ivan Jelušić, 25 god., oženjen, supruga Rozalija rođ. Kokotić, **Kloštar** kbr. 257; umro 13. ožujka 1915. *Na bojištu proti Srbima, zadobio pošalinu, usljed koje prenesen u vojnu bolnicu u Vrdniku – Srijem – umre gdje bi i pokopan. Pokoj vječni u daljini!*

MKU 16.; rođ. 1885., pješak, 12. satnija

Ivan Brusač, 22 god., oženjen, supruga Ana rođ. Nikšić, **Prugovac** kbr. 40; poginuo 15. ožujka 1915.¹⁰⁸, upisan u srpnju 1916. *Pao u Galiciji kod Tarnowica Polna u ratu proti Rusima gdje ga pokopa vojni dušobrižnik Karl Gruber – a valja da podieli sakramente. Pokoj ti vječni!*

Verlustliste: pješak, 53. pješačka pukovnija, 12. satnija

Ivan Marusić¹⁰⁹, neoženjen, roditelji Matija i Katarina rođ. Bešen; umro 1915., upisan u ožujku 1915. *Obolio na pjegavoj pošalini na ratištu u Galiciji proti Rusima, prenesen u vojnu bolnicu gdje umre izvan domovine. Pogodjen dvjem tanetima u prsima.*

Ivan Đipalo, 40 god., oženjen, supruga Ana rođ. Glavak, **Budančevica** kbr. 64; umro od pošaline 19. ožujka 1915., upisan u svibnju 1915. *Na povratku iz Srbije obolio te u posadnoj bolnici u Vrdniku preminuo. Pokoj mu vječni!*

Andrija Sokolović, 34 god., topnik, oženjen, supruga Barbara rođ. Bogdan, **Budančevica** kbr. 66; umro 21. ožujka 1915., upisan u kolovozu 1915. *Umro u Budimpešti u bolnici od pošaline, gdje i pokopan. Slava pokojnom vojniku!*

Jakob Hobolja, 30 god., neoženjen, roditelji Matija i Ana rođ. Greguraš, **Kloštar** kbr. 126; umro 28. travnja 1915. *Prehladio se na ratištu i dovezen u bolnicu – Viroviticu – umre.*

MKU 16.; pješak, 2. doknadna bojna, obolio od meningitisa

Štefan Željeznak, 23 god., neoženjen, roditelji Mijo i Katarina rođ. Krušelj, rođen u Biškopcu, živio u **Kloštru** kbr. 278; poginuo 16. svibnja 1915., upisan u veljači 1916.

Borec se na Karpatima proti Rusima smrtnim tanetom uhvaćen svrši junački spriječavajući Ruse da provale u Magjarsku mladi život svoj. Eto, kako životom svojim brani tugjinsku Magjarsku, koja nam je Hrvatima najljuciji neprijatelj.

Tomo Matulec, 35 god., oženjen, supruga Jelena rođ. Kapelčan, **Budančevica** kbr. 68; umro 15. srpnja 1915. *U ruskom zarobljeničtvu u samarskoj guberniji na koleri obolio i umro. Pokoj mu vječni!*

Đuro Horvat, 36 god., topnik, oženjen, supruga Roza rođ. Nikšić, **Dinjevac** kbr. 84;

umro od trbušne pošaline 16. kolovoza 1915., upisan u studenom 1915. *Umro u vojnoj bolnici u Košicama gdje na centralnom groblju bi i pokopan.*

Mijo Knezić, 26 god., neoženjen, roditelji Rok i Ruža rođ. Namesnik, **Kloštar** kbr. 137; poginuo 9. rujna 1915. *Pao na bojnom polju u Rusiji. Gdje, nepoznato. Pokoj vječni usmrćenom junaku!*

Josip Segin, 19 god., neoženjen, roditelji Franjo i Barbara rođ. Pintarić, **Kloštar** kbr. 1; poginuo 27. kolovoza 1915., upisan u srpnju 1919. *Na ratištu u Galiciji – Zadorov¹¹⁰ – pao – gdje i pokopan.*

MKU 16.; rođ. 1894., pješak, 1. satnija

Ivan Domović, 36 god., oženjen, supruga Ana rođ. Sabolić, **Kloštar** kbr. 182; umro 12. rujna 1915. *Na ratištu proti Rusima u Ruskoj pogodjen tanetom u trbuh, prevežen u Berekszasz¹¹¹ – Ugarska – u županijskoj bolnici – umre – gdje bi pokopan. Pokoj mu vječni u tudjini!*

MKU 16.; rođ. 1878., 2. doknadna satnija

¹⁰⁸ Župnik je isprva upisao 1916. godinu, što je pogrešno, no sam je ispravio pogrešku i naknadno upisao znamenku 5.

¹⁰⁹ Točnije Maresić, jer prezimena Marusić nema na području kloštarske župe. Za ovog vojnika nije upisana godina starosti i mjesto rođenja i stanovanja. Vjerojatno je rodom iz Kloštra. Neobično je to da je župnik u ove rubrike upisao *Zlatni Prag*, što stvara nedoumicu. Možda je vojnik umro u bolnici u Pragu.

¹¹⁰ Zadorów.

¹¹¹ Beregszász (Ukrajina).

Stjepan Đurišević, 21 god., oženjen, supruga Ana rođ. Presečan, **Kloštar** kbr. 178; poginuo 15. rujna 1915., upisan u ožujku 1916. *Pao na ratištu u Galiciji kod Osovice*¹¹² - *Buczacz gdje i pokopan. Pokoj mu vječni!*

MKU 16.; pješak, 16. pješačka pukovnija, 1. satnija

Josip Đurišević, 38 god., neoženjen, roditelji Ivan i Ana rođ. Hangel, **Kloštar** kbr.

216; poginuo 1. siječnja 1916., upisan u srpnju 1919. *Na ratištu u Galiciji kod Barancza*¹¹³ *od puščanog hica pogodjen gdje i pokopan.*¹¹⁴

MKU 16.; rođ. 1879., pješak, 3. doknadna satnija, poginuo 2. siječnja 1916.

Stjepan Maljak, 23 god., neoženjen, roditelji Florijan i Jelena rođ. Kalinik, **Kloštar** kbr. 40; poginuo 2. siječnja 1916., upisan u lipnju 1916. *Rusko tane u Bukovini probilo mu glavu. Dokončao tako mladi život svoj. Pokoj vječni u zemljici mu tudjoj!*

MKU 16.; pješak, 1. doknadna satnija, poginuo kod mjesta Rarancze / Brernovitz u Bukovini

Štefan Zajec, 30 god., oženjen, supruga Klara rođ. Bartovčak, **Prugovac** kbr. 155; poginuo 2. siječnja 1916., upisan u srpnju 1916. *Umoren u boju proti Rusima kod Barancze* (Rarancze, op.a.) *u Bukovini gdje i pokopan. Slava ti jadniče i plata u Boga!*

MKU 16.; pješak, 1. doknadna satnija, poginuo kod mjesta Rarancze / Brernovitz u Bukovini

Matija Bušetinčan, 23 god., oženjen, supruga Margita rođ. Brusač, **Prugovac** kbr. 43; umro 23. siječnja 1916., upisan u listopadu 1917. *Zarobljen u Srbiji – Užice – premješten u zarobljeništvo u Italiju – gdje u mjestu Asmara – Fanelli – od gladi i talijanskoga jada - tužan – umre.*

Martin Spitek, 32 god., oženjen, supruga Katarina rođ. Sabolić, rođen u Dinjevcu, živio u **Budančevici**; umro 5. veljače 1916. *Pogodjen šrapnelom na bojištu u Bukovini proti Rusima – u prsa – primio sv. sakramente umro i pokopan u Jurkoutz. A. Potočki domobranski župnik. Pokoj mu vječni!*

Imbro Maturanec, 43 god., bolničar, oženjen, supruga Katarina rođ. Bukovčan, **Budančevica** kbr. 5; umro 6. veljače 1916. *Granatom pogodjen u nogu. Iza odrezanja iste umro. Primivši sv. sakrament pokopan u Löcse, Mađarska*¹¹⁵. *Pokoj mu vječni!*

Tomo Šipek, 20 god., neoženjen, roditelji Josip i Marija rođ. Mrazović, **Dinjevac**; poginuo 14. ožujka 1916., upisan u srpnju 1919. *Na ratištu u Bukovici kod Brernovitza.*

Andrija Ivanović, 32 god., oženjen, supruga Terezija rođ. Ivanović, **Dinjevac** kbr. 100; poginuo 28. veljače 1916., upisan u srpnju 1919. *Na ratištu u Galiciji kod Krasnostavec*¹¹⁶.

Šimun Sabolić, 27 god., oženjen, supruga Barbara rođ. Matulec, **Budančevica** kbr. 49; umro 13. ožujka 1916., upisan u lipnju 1916. *Umro na plućnoj tuberkulozi u Beču u Reservespitalu, koje zadbavio na bojnopolju u Galiciji proti Rusima. Pokoj vječni nastradalom junaku!*

Ivo Domović, 22 god., neoženjen, roditelji Ivan i Marija rođ. Sabolić, **Kloštar** kbr. 175; umro 6. travnja 1916., upisan u studenome 1916. *Wien Lenzir Abteilung: piše: Österreicher Soldat, in der russischen Kriegsgefangenschaft zu Taschkent – Klein Asien – gestorben – na čem? ne spominju. Pokoj mu vječni!*¹¹⁷

Mijo Topolovčan, 28 god., oženjen, supruga Ana rođ. Maturanec, **Kloštar** kbr. 144; umro 25. travnja 1916., upisan u svibnju 1916. *U vojni proti Rusima na Karpatima u snijegu: ne mogavši preboljeti podlježe u bolnici Nyuerhaza*¹¹⁸ *u Magjarskoj – ljutoj boljetici.*

MKU 16.; rođ. 1888., pješak, 6. satnija, umro od tuberkuloze

Martin Kraljek, 30 god., oženjen, supruga Katarina rođ. Kralj, **Kloštar** kbr. 198;

¹¹² Osovice.

¹¹³ Rarancze, ukr. Ridkivci.

¹¹⁴ U rubrici »Opazka« naknadno je upisano: Katarina rođ. Gjuras ostavljena supruga u Budančevici.

¹¹⁵ Naselje se danas nalazi u Slovačkoj.

¹¹⁶ Krasnostawcze.

¹¹⁷ Župnik je tekst prepisao s primljene vojne smrtovnice u kojoj piše da je vojnik umro u ruskom zarobljeništvu u Taškentu.

¹¹⁸ Nyíregyháza.

umro 4. lipnja 1916., upisan u prosincu 1917. *Poginuo kod Dobronotze*¹¹⁹ u Galiciji. *Na ratištu zaglavio. Pokopan na bojnopolju. Javio C. i Kr. doknadni bat. u Bjelovaru d. d. 11. X. 1917., br. 16038.*

MKU 16.; pješak, 3. doknadna satnija

Ivan Tot, 21 god., neoženjen, roditelji Štefan i Katarina rođ. Šabijan, **Prugovac** kbr. 99; poginuo 16. lipnja 1916., upisan u srpnju 1916. *U nesretnom ratu, koji kao aždaja – guta mlade nadobudne živote – podmlatke starih – pade na bojnopolju proti – laži osloboditeljima Rusima kod Dobronicza (Dobronoutz, op.a.) u Bukovini. Slava ti sirota!*

MKU 16.; pješak, 3. doknadna satnija, poginuo 6. lipnja

Josip Jelusić, 30 god., zugsführer¹²⁰, udovac, pokojna supruga Ana rođ. Kokotić, **Kloštar** kbr. 97; umro 11. listopada 1916. *Na bojnopolju proti otimačima nevjernicima Talijanima kod Nove Vasi pri Trstu nagrađen srebrnim kolanjama za hrabrost, obori ga neprijateljsko tane pade slavno. Pokoj mu vječni!*

Verlustliste: 96. pješačka pukovnija, 14. satnija; kao pripadnik 6. satnije ranjen početkom 1915.

Matija Maročić, 38 god., oženjen, supruga Barbara rođ. Koproščec, **Prugovac** kbr. 22; umro 21. listopada 1916. *Boreći se na Soči proti licemjernim i neistinitim Digaš Talijanima prehladio se i umoran tielom ne diže se više. Došao kući umrije u Prugovcu gdje bi i pokopan.*

Josip Ivanuša, 30 god., neoženjen, roditelji Lovro i Marija rođ. Tomašić, rođen u Murskom Središću, živio u **Ribnjačkoj / Prugovac**; poginuo 4. prosinca 1916., upisan u rujnu 1919. *Pao na ratištu za volju cara Habsburg. Mjesto ukopa nepoznato.*

Đuro Mikles, 26 god., oženjen, supruga Marija rođ. Čikvar, **Kloštar** kbr. 83; poginuo 5. siječnja 1917. *Pao na bojnopolju u Rumunjskoj – pokopan u Hârja mjestu 6. siječnja 1917.*

Franjo Crnčić, 30 god., neoženjen, roditelji Janko i Julijana rođ. Jady, **Prugovac** kbr. 170; umro u ožujku 1917., upisan u srpnju 1919. *U typhusu – Jasey*¹²¹ – Rumunjska.

Josip Božo, 36 god., oženjen, supruga Rozalija rođ. Đipalo, rođen u Kalinovcu, živio u **Budančevici**; poginuo 11. srpnja 1917., upisan u listopadu 1917. *Poginuo na ratištu u Zadvorcu u Galiciji u borbi proti Rusima. Počivao u miru!*

Martin Jurić, 21 god., neoženjen, roditelji Mijo i Elizabeta rođ. Kraljek, **Kloštar** kbr. 313; poginuo 20. srpnja 1917., upisan u kolovozu 1917.¹²² *Granatom pogodjen u slavu proti Rusima u Galiciji kod Landestreua*¹²³ gdje i pokopan. *Pokoj mu vječni u tudjini! Smrt javio feldkurat*¹²⁴ Julijus Bürger.

Martin Šogorić, 20 god., neoženjen, roditelji Matija i Elizabeta Šogorić, **Prugovac** kbr. 93; poginuo 29. srpnja 1917., upisan u srpnju 1919. *Na ratištu u Galiciji kod Krasnostavec (Krasnostawce, op.a.).*

Ivan Rupić, 22 god., neoženjen, roditelji Matija i Marija rođ. Sučić, **Dinjevac** kbr. 9; poginuo 30. srpnja 1917., upisan u listopadu 1917. *U Rusiji u vojni na predstraži – zatečen od Kozaka – na groblju u Belicza – sasjekoše ga na komadiće misleći da je »magyar«. Saznavši kasnije od – seljaka – da je to »bratko« Horvat – požališe ali ... prekasno. Pokoj vječni!*

Josip Kardinar, 40 god., oženjen, supruga Agneza rođ. Horvat, **Dinjevac** kbr. 94; poginuo 4. studenoga 1917., upisan u veljači 1918. *U Bečkom Novom Mjestu u državnoj radioni streljiva nastradao usljed eksplozije.*

Antun Maturanec, 22 god., neoženjen, regrut 16. Inf. Rgmt.¹²⁵, roditelji Josip i pokojna Barbara rođ. Rođak, **Budančevica** kbr. 5; umro (*plućni tuberkuli*) 19. ožujka 1918., upisan u travnju 1918. *K. u.*

¹¹⁹ Dobronoutz, ukr. Dobrynivci.

¹²⁰ Vodnik.

¹²¹ Jassy.

¹²² Njegova pogibija zabilježena je i u matičnoj knjizi rođenih (rođ. 29. X. 1896., sin Mije i Jalže rođ. Kraljek, Kloštar kbr. 10; na stanu)

¹²³ Njemačko ime za Landyzhen.

¹²⁴ Vojni kapelan.

¹²⁵ 16. infanterijska regimenta (pješačka pukovnija)

K. Epidemiespital Brernovitz – Militärfriedhof in Bethlen, am 21. März begraben (grob br. 39.314)¹²⁶. Pokoj mu vječni u tudjini!¹²⁷

Josip Hajduk, 54 god., oženjen, supruga Marija rođ. Gorički, **Prugovac** kbr. 133; umro 5. travnja 1918. *Umro u Truppenspitalu u Beču IV. Meidling (uzrok nepoznat). Pokopao ga Stranjšek, feldkurat (grob br. 27962).*

Mijo Saraja, 35 god., topnik kr. ug. dom. 6/42 pukovnije¹²⁸; oženjen, supruga Genoveva rođ. Kokor, **Dinjevac** kbr. 88 (63, stari kbr.); poginuo 18. lipnja 1918.

U ratu pogodjen od komada granate. Pokopan na vojničkom groblju 18. VI. 1918. Prema prepisu smrtnoga lista ratne matice kod c. i kr. ratnog ministarstva u Beču dne 22. VI. (nečitko) 1920. pod br. 6668. Čuva se u župnom arhivu od god. (datum nečitak)¹²⁹

Mijo Ščerbak, 28 god., desetnik, oženjen, supruga Marija rođ. Đuras, **Prugovac** kbr. 179; umro 1. srpnja 1918. *Na Tirolu na granici talijanskoj – teško ranjen. Prenesen u Innsbrück gdje bi pokopan. Pokoj mu vječni u tudjini!*

Verlustliste: 27. pješачka pukovnija

Štefan Sulimanec, 21 god., vojnik 27. d. pj. puk., neoženjen, roditelji Martin i Barbara rođ. Kokotić, **Kloštar**; poginuo 18. srpnja 1918., upisan u kolovozu 1918.

Na monte »Sisemolo« (op.a. planinski vrh) Italija ist gefallen, piše Feldkurat o. Ilija Vinković. Pokoj mu vječni!

Matija Prešečan, 23 god., neoženjen, grfr.¹³⁰, roditelji Franjo i Katarina rođ. Funtak, **Prugovac** kbr. 129; umro (Brüstschiuss¹³¹) 2. srpnja 1918., upisan u kolovozu 1918.

Beerdigt am 3. VII. 1918. Militär Friedhof, II. abt. Bezirk Trient Südtirol (grob br. 5567)¹³². Pokoj mu vječni!

Matija Segin, 48. god., vojnik domobran, supruga Doroteja, **Kloštar**, *umro od kljenuti srca u Gornjoj Motičini kod Našica, gdje je i pokopan*

Matija Prešečan, 22 god., neoženjen, roditelji Andrija i Eva rođ. Dokuš, **Dinjevac** kbr. 48; *na bojištu obolio od sušice, te poslan kući, gdje je umro.*

Ivan Spitek, 20 god., vojnik na dopustu, neoženjen; roditelji pokojni Mato i Mara rođ. Kovačić, **Dinjevac** kbr. 46; umro 30. rujna 1918. (*Špagnolletta*¹³³)

Stjepan Slivar, 34 god., oženjen-vojnik, supruga Terezija rođ. Maturanec, **Prugovec** kbr. 105., umro 13. studenog 1918.; *španj. bol., Vrativši se sa ratišta – bolan – umre.*¹³⁴

Pavao Šimon, 23 god., oženjen, supruga Elizabeta rođ. Kardinar, rođen u Maloj Črešnjevici, živio u **Dinjevcu** kbr. 97; umro 26. studenoga 1918. *Umro od španjolske gripe odmah nakon povratka s ratišta.*

Filip Oslovčan, 37 god., oženjen, supruga Ana rođ. Franjić, **Prugovac**; umro 17. lipnja 1920. godine. *Vračajući se iz robstva iz Rusije pade pod vlak na glavu u Osijeku. Pokopan na groblju u Kravica-ma¹³⁵ kod Osijeka.*

¹²⁶ Umro u K.u.K. (Keiserliche und Königliche), carskoj i kraljevskoj epidemijskoj bolnici Brernovitz (u Beču) i pokopan na vojnom groblju Bethlen.

¹²⁷ Upisan je još jednom, u srpnju 1919. godine, ali s drugim brojem groba (39094).

¹²⁸ Pripadnik 6. domobranske poljske topničke pukovnije. Brojka 42 po svemu sudeći predstavlja 42. domobransku diviziju, kojoj je pukovnija pripadala.

¹²⁹ U rubrici »mjesto stanovanja« upisano je *Aveti, kotar Borgo u južnom Tirolu*. Predstavlja li Aveti mjesto stradanja ili mjesto pokopa, nije posve jasno.

¹³⁰ Gefreiter – razvodnik.

¹³¹ Metak u prsa.

¹³² Pokopan na vojnom groblju u Trientu (tal. Trento), južni Tirol, odjel II., grob br. 5667.

¹³³ Španjolska gripa ili influenza.

¹³⁴ Njegova smrt upisana je i u matičnoj knjizi rođenih (rođ. 18. prosinca 1884., sin Jakoba i Treze rođ. Segin, Prugovec, 13. XI. 1918. *umro došavši s ratišta*).

¹³⁵ Dio prigradskog naselja Josipovac.

Josip Domović, Kloštar kbr. 51, navodno propali vojnik (podatak spomenut prilikom smrti supruge Marije rođ. Veverko, 26 god., 7. siječnja 1920.). Nalazi se na popisu ranjenih i zarobljenih od 30. kolovoza 1915. (Verlustliste). Zarobljen kod Niša.

Tomo Međurečan, Budančevica kbr. 32, zarobljen u Rusiji (podatak spomenut prilikom smrti supruge Katarine rođ. Ivadi, 30 god., 21. veljače 1916.)¹³⁶

6.3. Poginuli i umrli vojnici u maticama umrlih 16. pješačke pukovnije i maticama umrlih vojnih postrojba i bolnica dostupnih na internetskoj mreži¹³⁷

Zbog navedenih okolnosti u maticama je upisano samo 30 poginulih i umrlih vojnika s područja župe. Od ukupnog broja, 27 njih upisao je i župnik Bažulić. Njima su dodani samo oni podatci iz vojne matice koje župnik nije naveo. Dakle, matice nam donose tek sedmoricu vojnika kloštarske župe koji nisu evidentirani u ostalim izvorima. Njih šest stradalo je na bojištima i umrlo u bolnicama, a jedan je umro u Kalinovcu, gdje je i pokopan. Po svemu sudeći tu se zatekao vjerojatno za vrijeme dopusta.

Ivan Hobolja, rođ. 1893., **Kloštar**, neoženjen, pješak, 2. doknadna satnija, umro od tifusa 26. siječnja 1915. u bolnici u Vrdniku / Srbija, smrt potvrdio dr. Alexander Band, smrtovnicu izdao vojni kapelan Matija Domac

Đuro Puhan, rođ. 1886., **Dinjevec**, pješak, 3. doknadna satnija, poginuo u siječnju 1916. Rarancze / Bukovina, smrtovnicu izdao vojni kapelan Julius Bürger

Stjepan Ferega, rođ. 1877., **Kloštar**, 16. pukovnija, 1. doknadna satnija, umro 11. ožujka 1918. u Vojnoj bolnici u Bjelovaru (k. u. k. Stablen Reservespital No. 63), pokopan na vojnom groblju u Bjelovaru, osmrtnicu izdao vojni kapelan Mijo Kovačić

Imbro Kovačić, rođ. 1895., **Kloštar**, neoženjen, pješak, 4. doknadna satnija (pridijeljen 116. pukovniji), poginuo 15. lipnja 1918. kod Lazzareto / Italija, pokopan u Malga di Marcesina, osmrtnicu izdao vojni kapelan Josip Vuković

Matija Gorički, rođ. 1882., **Kloštar**, oženjen, pješak, 3. doknadna satnija, umro (greška na srcu) 11. srpnja 1916. u Kalinovcu, gdje je i pokopan, osmrtnicu izdao župnik Nikola Medvedec

Franjo Sklepić, rođ. 1898., **Kloštar**, pješak, 1. doknadna satnija, poginuo 29. srpnja 1917. kod Krasnostawce / Galicija, smrtovnicu izdao vojni kapelan Julius Bürger

Simo Maretić, rođ. 1891., **Kloštar**, pješak, 2. doknadna satnija, poginuo 27. ožujka 1917. u okolici Motta di Livenza / Oberitalien, gdje je i pokopan

Od ostalih izvora pregledane su i matične knjige vojnih bolnica i postrojba dostupnih na internetskoj mreži¹³⁸, u kojima se nalazi jedan umrli:

Ivan Mađerić, rođen 1883., oženjen, **Kloštar**, 31. lovačka bojna, 1. satnija, umro od kolere 6. listopada 1915. u Epidemiespital Debica u Lublinu, Rusija; pokopan na groblju u Lublinu.¹³⁹

6.4. Ranjeni, zarobljeni, te poginuli i umrli vojnici u popisu Ministarstva rata (Verlustliste)

Zahvaljujući digitaliziranom popisu ljudskih gubitaka austro-ugarske vojske¹⁴⁰, kojeg je vodilo tadašnje Kraljevsko i carsko Ministarstvo rata, moguće je doznati i približan broj ranjenih i zarobljenih vojnika kloštarske župe. Nažalost, popis je obuhvatio samo istočno bojište, dakle Srbiju, Bukovinu i Galiciju, dok je zapadno, odnosno talijansko bojište izostavljeno. Sam popis sadrži slijedeće stavke: ime

¹³⁶ Međurečan nije ubrojen među mrtve jer se ne zna je li se živ vratio iz zarobljeništva. Tome bi mogla pomoći župna matična knjiga Stališ duša, ali ona nije sačuvana.

¹³⁷ Zbirka mikrofilmova matičnih knjiga i popisa obitelji (HR-HDA-1448), Matične knjige vojnih osoba, 16. pješačka pukovnija, sign. ZM-34/465, 466; ZM-34/466; ZM-34/466, 467; ZM-34/447

¹³⁸ <https://familysearch.org/search/image/index?owc=9R23-2NL%3A391644501%3Fcc%3D2040054>, 13. 11. 2016.

¹³⁹ Matična knjiga umrlih, 31. poljsko-lovački bataljon 1873. – 1916., str. 106 <https://familysearch.org/ark:/61903/3:1:3QSQ-G996-13CW?i=67&wc=9R23-2NP%3A391644501%2C391644502%2C391644503&cc=2040054>

¹⁴⁰ K. und K. Kriegsministerium, Verlustliste ausgegeben am..., Wien, 1914. – 1919.; <http://digi.landesbibliothek.at/viewer/resolver?urn=urn%3Anbn%3Aat%3AAT-OOeLB-1723425>, 22. 4. 2016.

i prezime, rod vojske i čin, vojna postrojba, mjesto rođenja, godina rođenja, te ranjen ili zarobljen. I u ovome slučaju također nije moguće utvrditi točan broj vojnika. Popis je manjkav zbog više razloga. Prvo, pronađene tiskarske pogreške. Vidljivo je to kod netočno napisanih prezimena kada samo jedno slovo odmah stvara sasvim drugo prezime. To se može vrlo lako prepoznati ako se dobro poznaju lokalna prezimena. Nadalje, netočno upisana godina rođenja otežava identifikaciju pojedine osobe, što se za pojedine vojnike utvrdilo uvidom u crkvenu matičnu knjigu rođenih. Prema tome, trebalo bi ih tražiti u kojoj drugoj godini. Međutim, to zahtijeva daljnja istraživanja krštenih u razdoblju od 1872. pa do 1897. godine, jer su vojni obveznici mobilizirani u razmaku navedenih godišta. No, moguće je da su ti podaci točno upisani, ali su kao netočni prikupljeni iz raznih drugih popisa (pukovnijski popisi, bolnički popisi, popisi Crvenog križa), ili od samih ranjenika. Mjesto rođenja također je problematično jer je za većinu vojnika župljana upisano samo Kloštar, pa se ne zna je li određeni vojnik iz samoga mjesta ili iz kojeg od triju sela pripadajućih župi. Također ima slučajeva da je pod Kloštar evidentiran vojnik iz obližnjeg sela koje ne pripada župi, kao Kozarevec, na primjer. Daljnju pak zbrku stvaraju ista prezimena vojnika koja su zastupljena ne samo u jednom selu, nego u više njih. Popis je manjkav i zbog toga što su neki vojnici upisani samo imenom i prezimenom, pa se ne zna pouzdano odakle su rodnom, premda određena prezimena naslućuju da bi mogla biti s područja župe. Jedan je od nedostataka popisa i taj jer nisu navedeni datumi ranjavanja vojnika, a i sama ranjavanja objavljivana su u popisu i po nekoliko mjeseci nakon vojnika stradanja. Tako je popis izvijestio o ranjavanju pojedinog vojnika, a on je zapravo umro nekoliko dana nakon stradanja. Pojedini su mogli i dvaput biti upisani, primjerice, ako su dvaput bili ranjeni. Prema tome, utvrđivanje točnog broja ranjenih i zarobljenih previše je zahtjevno, dugotrajno, pa i nemoguće. Zato ono i nije cilj daljnjeg istraživanja, a pogotovo jer ovaj popis nije od presudne važnosti za ovaj rad.

Ovim popisom obuhvaćeno je 175 zabilježenih slučajeva, od tog broja 113 je ranjavanja i 62 zarobljena, od kojih su pojedini vojnici zarobljeni kao ranjenici. S obzirom da popisom nije obuhvaćeno talijansko bojište, može se reći da je ukupno ranjeno barem oko dvije stotine vojnika s područja župe. Od 62 zarobljena vojnika, njih 19 završilo je u srpskome zarobljeništvu, 36 u ruskome, a o osmorici nedostaje podataka. Mjesto zarobljavanja nije za sve navedeno, a prema raspoloživim podatcima većina zarobljenih u Srbiji zarobljena je u okolici Niša a manji broj njih nedaleko od Palanke. Pojedini zarobljeni ranjenici završili su u srpskim bolnicama (Veles), a dva su vojnika zarobljena u Srbiji dospjeli u Asinaru u Italiji. Samo je jedan vojnik evidentiran kao zarobljenik u Rouenu u Francuskoj. U Francusku je vjerojatno dospio iz srpskog zarobljeništvu preko Italije, jer se pouzdano zna za slučaj jednog Đurđevčana zarobljenika koji je prošao sličan zarobljenički put od Srbije do Rouena¹⁴¹. O zarobljenicima u Rusiji nije upisivano mjesto zarobljavanja, nego mjesto boravka u zarobljeništvu na tlu Rusije (logor, bolnica): Ura-Tjube, Gebiet Samarkand; Sarapul, gubernija Wjatka; Wolsk, gubernija Saratow; Kokana, gubernija Fergema; Poss, Alamasnyi, gubernija Jekaterinoslaw; Schillowskij-Rudnik, gubernija Jekaterinoslaw; Vereinigtes Evakuationshospital br. 86, Charkow; Evakuationshospital br. 127, Ufa; Vereinigtes Feldspital br. 22, Rybinsk; Aulia-Ata, Gebiet Syr-Darja; Uglitsch, gubernija Jaroslaw. Sudbina zarobljenika također je neizvjesna, pa se postavlja pitanje koliko ih se uopće vratilo kući iz zarobljeništvu. Za pretpostaviti je da su neki tamo i umrli ili pak zauvijek ostali. Mnogi su došli kući kao »drugi ljudi« zadojeni ruskim boljševizmom. Pojedini su stigli i pet godina nakon rata a da njihovi o njima nisu imali spoznaja jesu li uopće živi.¹⁴² Prema svjedočenjima starijih bilo je slučajeva da je povratnik zatekao kuću bez supruge i djece, koja se u nedostatku obavijesti, vjerujući da je negdje poginuo, u međuvremenu preudala ili se vratila u roditeljsku kuću.

¹⁴¹ Kazivač Đuro Petrović (1956. – 2017.) iz Đurđevca. Riječ je o njegovu pradjedu Stjepanu Petroviću (1876. – 1972.)

¹⁴² Potvrda tome je i jedan zanimljiv podatak iz Đurđevca. Jedan je vojnik dospio u rusko zarobljeništvu i smatralo ga se nestalim. Međutim, na iznenađenje mještana vratio se kući čak 1926. godine zajedno sa suprugom Ruskinjom.

Zanimljivo je da se u ovome popisu našlo i 25 umrlih vojnika, premda on obuhvaća uglavnom ranjene i zarobljene. Petnaestero ih je već upisano u župnoj matičnoj knjizi umrlih, pa smo time saznali za još deset poginulih i umrlih vojnika:

Josip **Kristić**, 1897., **Kloštar**, pješak, 78. pješačka pukovnija, 16. satnija, poginuo 6. XI. 1914.

Stjepan Varga, 1885., **Kloštar**, pričuvni pješak, 16. pješačka pukovnija, 13. satnija, poginuo 22. XI. 1914.

Franjo Domović, 1882., **Kloštar**, pješak, 16. pješačka pukovnija, 14. satnija, poginuo 4. VI. 1915.

Mijo Hanuška, 1891., **Kloštar**, pješak, 16. pješačka pukovnija, 1. satnija, poginuo 10. VI. 1916.

Stjepan Breger, 1893., **Kloštar**, lovac, 31. lovačka bojna, poginuo 13. X. 1917.

Josip Kelin, 1896., **Kloštar**, opkopar, opkoparska bojna Osijek, poginuo 1. IV. 1918.

Mato Fundić, 1882., **Kloštar**, pješak, 16. pješačka pukovnija, poginuo 11. IV. 1918.

Ivan Zeman, 1884., **Kloštar**, pješak, 102. pješačka pukovnija, 2. satnija, umro 5. VI. 1918.

Mijo Bukovčan, 1876., **Budančevica**, pješak, 27. pješačka pukovnija, umro 5. VIII. 1918.

Imbro Matoić, 1887., **Kloštar**, pričuvni pješak, 27. pješačka pukovnija, 7. satnija, umro

6.5. Poginuli i umrli vojnici u matičnim knjigama rođenih

Pri nasumičnoj identifikaciji pojedinih ranjenih i zarobljenih vojnika, odnosno uvidom u matičnu knjigu rođenih, ispostavilo se da su župnik Bažulić i drugi upisivači smrt pojedinih vojnika zabilježili i u ovim matičnim knjigama (u rubrici Opaska). Zbog toga su pregledane dotične matične knjige koje obuhvaćaju razdoblje od 1877. do 1898. godine. U njima su navedeni i pojedini vojnici zabilježeni u matici mrtvih, a od novih pronađena su dvanaestorica. Doduše, za većinu njih nije doslovce upisano da su bili vojnici, ali su se poslije rata vodili kao nestali, to jest, da su stradali u nerazjašnjenim okolnostima tijekom rata. Zbog toga su upisivači zapisali datume njihova službenog proglašenja mrtvima:

Stjepan Radelić, rođen 25. prosinca 1879., sin Đure i Treze rođ. Ivanović, **Kloštar** kbr. 71. Godine 1942. proglašen je mrtvim danom 6. travnja 1921.

Tomo Jelušić, rođen 17. studenoga 1880., sin Stjepana i Ane rođ. Arvaj, **Kloštar** kbr. 27. U listopadu 1932. proglašen je mrtvim danom 6. travnja 1921. godine.

Mijo Veverka, rođen 30. kolovoza 1882., sin Ivana i Treze rođ. Barberić, **Prugovec** kbr. 80. (16. pješačka pukovnija, 16. satnija) U kolovozu 1932. proglašen je mrtvim danom 21. travnja 1921. godine. Verlostliste: ranjen

Jakob Gorički, rođen 3. srpnja 1883., sin Ivana i Bare rođ. Brusač, **Prugovec** kbr. 33. U kolovozu 1932. proglašen je mrtvim danom 6. travnja 1921. godine.

Stjepan Maturanec, rođen 2. srpnja 1885., sin Josipa i Bare rođ. Matulec, **Budančevica** kbr. 22. Nikad se nije vratio kući, niti su njegovi primili bilo kakvu obavijest o njegovoj sudbini. Potvrda toga zabilježena je u knjizi rođenih: *Rješenjem Općinskog suda Đurđevac br. R1 26/66-6 od 2. II. 1967. proglašen je umrlim dana 1. XII. 1919. godine.* Verlostliste: zarobljen kod Niša

Ivan Domović, rođen 11. svibnja 1889., sin Ignaca i Eve rođ. Novaković, **Kloštar** kbr. 125. U travnju 1932. proglašen je mrtvim danom 6. travnja 1921. godine.

Josip Domović, rođen 18. ožujka 1891., sin Ivana i Roze rođ. Rasinec, **Kloštar** kbr. 27. U lipnju 1941. proglašen je mrtvim danom 6. travnja 1921. godine. Verlostliste: pješak, 16. pješačka pukovnija, 13. satnija, zarobljen, Niš, Srbija.

Đuro Jelušić, rođen 13. travnja 1891., sin Franje i Mare rođ. Sirec, **Kloštar** kbr. 27. U siječnju 1932. proglašen je mrtvim danom 6. travnja 1921. godine.

Đuro Božin, rođen 3. travnja 1892., sin Mije i Mare rođ. Sirec, **Prugovec** kbr. 5. *Proglašen mrtvim u zarobljeništvu u Srbiji dopisom nadbiskupskoga duh. stola od 6. III. 1924. br. 1579.*

Andrija Gregurić, rođen 21. studena 1892., sin Đure i Mare rođ. Topolovčan, **Kloštar** kbr. 55. U lipnju 1941. proglašen je mrtvim danom 6. travnja 1921. godine.

Ivan Videković, rođen 24. lipnja 1894., sin Josipa i Roze rođ. Hajduković, **Dinjevec** kbr. 25. *Proglašen umrlim Rješenjem Kot. suda u Đurđevcu broj: R-1-33/60-7 od 4. XI. 1960., a kao dan smrti utvrđen je 25. VI. 1955. god. U Kloštru dne 6. XII. 1960. g.*

Mato Ban, rođen 10. veljače 1896., sin Franje i Klare rođ. Kapelčan, **Prugovec** kbr. 103. *Nestao na ratištu.* U prosincu 1937. proglašen je mrtvim danom 6. travnja 1921. godine.

7. ŽRTVE ŠPANJOLSKE GRIPE NA PODRUČJU KLOŠTARSKE ŽUPE

Europa je nakon iscrpljujućeg četverogodišnjeg rata bila na koljenima. Vladala je velika nestašica gotovo svega; od hrane i lijekova pa do ugljena. Najveći gubitci bili su u ljudstvu, a brojali su se u milijunima. Rat pogodio je ne samo vojnike, već i one koji u njem nisu aktivno sudjelovali. Poznata sintagma da »nesreća nikad ne dolazi sama«, došla je do izražaja upravo krajem rata. Veliki broj mobiliziranih vojnika, loši higijenski uvjeti, nedostatan broj liječnika, medicinskog osoblja i medicinskog materijala, bili su idealni uvjeti za izbijanje i širenje zaraznih bolesti. Liječnici su se tijekom rata s pojedinim zaraznim bolestima uspijevali donekle boriti. Međutim, u proljeće 1918. godine izbila je jedna od najvećih pošasti u ljudskoj povijesti – influenza, svima poznata kao španjolska gripa. Pojavila se u SAD-u, te zajedno s američkim vojnicima dospjela u Francusku i Španjolsku, odakle se proširila cijelom Europom. Prouzročila je smrt između 20 i 40 milijuna ljudi, dakle više nego li su bili posredni ratni gubitci.

Prvi simptom bolesti bila je povišena temperatura a zatim su uslijedili bolovi u zglobovima i glavobolja. Na kraju je oboljeli sve teže disao, puls mu se ubrzao, pojavilo se krvarenje iz nosa ili kod kašlja. Oboljeli bi potom sav iscrpljen potpuno klonuo i umro. Zbog izgubljenog imuniteta nemali je broj ljudi umro i od same upale pluća. Gripa najviše je pogađala dobnu skupinu od 18 do 40 godina. Bolest nije zaobišla ni Hrvatsku. Vijest da je španjolska gripa stigla u Zagreb objavile su novine *Hrvatska riječ* od 4. srpnja 1918. godine. Prvi oboljeli bili su vojnici a gripa se potom proširila cijelom Hrvatskom. Od tri smrtonosna vala, najviše žrtava odnio je drugi val u listopadu te godine. Bolest se naglo povukla krajem 1918. i početkom 1919. godine. Procjenjuje se da je u Hrvatskoj umrlo više desetaka tisuća ljudi.¹⁴³ Premda ljudi stradali od gripe nisu izravne žrtve rata, ipak ih se smatra žrtvama jer je sama zaraza španjolske gripe zapravo izravna posljedica ratnih zbivanja.

Španjolska gripa prohujala je i kloštarskim područjem. U matičnoj knjizi mrtvih upisana su 53 župljana koji su podlegli zbog ove velike pošasti; iz Kloštra i Dinjevca po 18, Prugovca 12 i Budančevice tri. Osim toga umrla su i tri vojnika oboljela na ratištu, odakle su poslani kući. O njima je u rubrici »Opazka« zabilježeno: »vrativši se sa ratišta – bolan – umre« i »vrativši se s talijanske fronte obolio i umro«. Premda su umrli od španjolke, uvršteni su u popis vojnika, jer su kao takvi i umrli. Župnik je sproveo obavljao u prosjeku skoro svaki drugi dan, a 9. listopada pokopao je čak četvero župljana. Gripa pojavila se krajem rujna, a njezina prva žrtva pokopana je 22 rujna. Tog mjeseca umrlo je četvero ljudi. Vrhunac smrtnosti nastupio je u listopadu, kada je umrlo njih 22. U mjesecu studenome evidentirano je 15 mrtvih, a slijedećih se mjeseci broj žrtava osjetno smanjivao. U prosincu je umrlo 16 ljudi, u siječnju dvoje, a u veljači i ožujku umrla je po jedna osoba. Kao uzrok smrt navedeno je: »španjolska bolest« i »spagnolletta«. Prvi preminuli bio je Andrija Greguraš iz Dinjevca, star 34 godine, priženjen k Magdaleni rođenoj Šklebek. Isti dan u Kloštru je pokopan Milan Šain, šestogodišnji sin Janka i Ljube. Roditelji bili su Cigani¹⁴⁴ kolompari, odnosno čergari, koji su tada boravili pod šatorom u šumi Seča pored Budančevice. Posve je nemoguće utvrditi tko je donio bolest na područje župe, ali određena sumnja može pasti na Cigane kolompare koji su se zatekli u Seči. Naime, kolompari su selilačka romska skupina koja se nikad nije dugo zadržavala na istome mjestu. Stoga je za pretpostaviti da su svojim dolaskom mogli raširili zarazu. Pripadnici ove romske skupine bavili su se preprodajom konja, krpanjem kotlova i prosjačenjem, pa je sasvim normalno da su se kretali od sela do sela. Prvi preminuli u Kloštru je Imbro Hajduk, seoski čordaš, odnosno kravski pastir, star 55 godina. Njegovo je zanimanje vezano uz polje i šumu pa postoji mogućnost da je bio u kontaktu s Ciganima. Starost umrlih kreće se od jedne do 73 godine. Uglavnom, većina pokojnih bili su ljudi u punom naponu snage, to jest, zdravo

¹⁴³ HUTINEC, Goran. »Odjeci epidemije »španjolske gripe« 1918. godine u hrvatskoj javnosti«, Radovi Zavoda za hrvatsku povijest, vol. 38, Zagreb, 2006, 227-231; VONIĆ, Maja. »Španjolska gripa u Osijeku 1918.«, *Scrinia Slavonica*, br. 14, Osijek, 2014., 219; DRETAR, Milivoj. »Prilozi o ludbreškom kotaru u Velikom ratu«, *Podravski zbornik*, Koprivnica, 2015., 37

¹⁴⁴ Romi su u izvoru upisani kao Cigani, pa se kao takvi navode u ovome radu.

životnoj dobi. Samome Kloštru i župi svaki je život bio dragocjen, a tragedija je bila tim veća jer je bolesti podlegao i općinski načelnik Stevo Obranović (star 48 godina), rodom iz Glogovca.¹⁴⁵

Broj žrtava španjolske gripe kloštarske župe vrlo je velik, tek neznatno manji od stradalih vojnika. Međutim, posve je vjerojatno da je broj umrlih i veći. Sumnja pada na petero župljana umrlih od upale pluća. Budući da je ona vrlo često bila posljedica oslabjelog imuniteta prouzrokovanog virusom gripe, sasvim je izvjesno da je netko od ovih ljudi umro zapravo od gripe, no bolest je ocijenjena kao upala pluća. Njima se može pribrojiti i četvero mrtvih o kojima je u matičnoj knjizi navedeno da su umrli od »staračke slabosti«, premda su bili stari 50-60 godina. Dakle, nisu bili starci, pa bi se i ta »staračka slabost« mogla poistovjetiti gripom. Broj mrtvih velika je tragedija za jedno selo. Primjerice, u tih par mjeseci u Prugovcu je umrlo 12 ljudi, ali je još veća tragedija kada od tog broja u samo desetak dana u jednoj obitelji umre četvero djece. To se dogodilo obitelji Jurić. Roditelji Martin i Marija rođena Gašparov ostali su bez kćeri Doroteje (19), Marije (4), Jelene (1) i Ane (6). Slična sudbina zadesila je i dvije obitelji u Dinjevcu. U obitelji Rasinec umrli su otac Franjo (33) i sin Antun (1), a Andrija Bastalić ostao je bez supruge Marije (38) i nećaka Đure (25).

8. UKUPNE LJUDSKE ŽRTVE KLOŠTARSKE ŽUPE

Ukupno gledajući, stradalo je 156 župljana. Ljudstvo kloštarske župe ostalo je bez 101 vojnika stradalog na bojištima i umrlog u bolnicama, a u neizravne žrtve rata ubrojeno je i 50 umrlih od španjolske gripe te petero poginulih tijekom pljačkaškog pohoda kaderaša. Demografski gubitci župe prouzrokovani ratom kudikamo su veći ako uzmemo u obzir i osamdesetak mladih župljana koji su u godinama koje su prethodile ratu u potrazi za poslom iselili u Sjedinjene Američke Države.¹⁴⁶ Prema popisu stanovništva iz 1910. godine Kloštar je imao 1.892 stanovnika, Prugovec 1.122, Dinjevec 784, a Budančevica 601 stanovnika.¹⁴⁷ U odnosu na spomenute brojke Kloštar je u ratu izgubio 69 stanovnika (3,6%), Prugovec 33 (2,9%), Dinjevec 33 (4,2%) i Budančevica 21 stanovnika (3,5%). Prvi poslijeratni popis stanovništva 1921. godine donosi slijedeće podatke: Kloštar 1.862 stanovnika, Prugovec 1.110, Dinjevec 702 i Budančevica 648 stanovnika. Sva su naselja zabilježila demografski pad, osim Budančevice, no njezin je rast vjerojatno rezultat doseljavanja.

Od ukupnog broja stradalih vojnika, srpsko je bojište uzelo njih 29, Galicija i Bukovina 40, a talijansko bojište 13 vojnika. O 17 vojnika ne zna se na kojem su bojištu stradali. Tu je opravdano ubrojen i jedan civil koji je nesretno poginuo od eksplozije u tvornici streljiva u Beču. Na bojištu je poginulo 40 vojnika, 25 ih je umrlo u bolnicama, u zarobljeništvu sedmorica, kod kuće na dopustu i liječenju šestorica, jedan je vojnik umro od kljenuti srca na putu s bojišnice kući, a drugi je na povratku iz zarobljeništvu pao pod vlak. Za 20 vojnika nema podataka. Prema starosnoj dobi vojnike možemo podijeliti u nekoliko skupina. Do 20 godina starosti stradala su šestorica, 48 ih je stradalo u dobnoj skupini od 20-30 godina, 26 vojnika pripada skupini od 30-40 godina starosti, a šestorica su starija od 40 godina. Jedan je vojnik bio star čak 48 godina, a za njih 14 nije navedena godina starosti. Ovi podatci daju pak naslutiti da je otprilike dvije trećine stradalih vojnika bilo oženjeno.

ZAKLJUČAK

Budući da zasad ne postoji nijedan rad koji se bavi poimeničnim brojem poginulih, umrlih i stradalih pojedinog naselja đurđevečke Podravine tijekom Velikoga rata, postojala je bojazan u ishod istraživanja i pronalaženje podataka o poginulima u kakvim povijesnim izvorima, prvenstveno vojnim i crkvenim

¹⁴⁵ Obranović je tada bio u 42. godini. Bio je »grčko istočne vjere«, a pred sam čas smrti želio je primiti sve sakramente umirućih kao katolik, što mu je župnik i omogućio, MKU 1908. – 1927.

¹⁴⁶ Spomenica župe, 241. Župnik je naveo brojku od 80 iseljenih. Stvarno gledajući, to je prevelika brojka za ovu župu. Prije da je riječ o 80 iseljenika, pogotovo jer Podravina nije spadale među one hrvatske krajeve iz kojih se masovno iseljavalo.

¹⁴⁷ <http://www.dzs.hr/Hrv/DBHomepages/Naselja%20i%20stanovnistvo%20Republike%20Hrvatske/Naselja%20i%20stanovnistvo%20Republike%20Hrvatske.htm>

popisima. Međutim, takvo je mišljenje samo produkt historiografije o toj temi kakva je prevladavala u bivšim jugoslavenskim državama. Selo Kloštar i njegova župa imaju sreće jer je tadašnji župnik upisao u matičnu knjigu mrtvih većinu župljana vojnika palih i umrlih u ratu, premda oni nisu pokopani na seoskim grobljima. Pri čitanju matice mrtvih ustanovljeni su i ubijeni mještani Kloštra tijekom pljačkaškog pohoda zelenokaderaša krajem 1918. godine. Matica je također rasvijetlila i brojne žrtve španjolske gripe uzrokovane ratnim nedaćama, a koje nisu bezazlene. Digitalizirani pak popisi ranjenih i zarobljenih austro-ugarskih vojnika govore o još većem broju stradalih vojnika s područja kloštarske župe. Mnogi su od njih ostali invalidi, a zarobljenici su izbivali od kuće i do deset godina. Svi spomenuti popisi nisu cjeloviti i ne obuhvaćaju sva godišta i bojišta, a istraživanje je moguće proširiti i na neke druge povijesne izvore, pa konačni popis stradalih, nažalost, može biti tim veći. Unatoč tome, brojke žrtava i stradalih daleko nadilaze početnu procjenu i tek sada daju naslutiti kakve su demografske gubitke podnijela podravska sela, a zasigurno i ostala naselja širom Hrvatske. U ovome je slučaju istraživanje ipak dalo rezultata, stoga ono daje nadu i poticaj za daljnji rad i utvrđivanje čim točnijeg broja i osobnih podataka stradalih, ali je za taj rad potrebno puno vremena i nekoliko suradnika, pogotovo jer je riječ o proučavanju i usklađivanju podataka iz više različitih izvora.

NEOBJAVLJENI IZVORI

Arhiva Osnovne škole Grgura Karlovača u Đurđevcu, Školska spomenica Niže pučke škole u Đurđevcu 1880. – 1915.

Arhiva župnog ureda rkt. župe sv. Benedikta opata i Žalosne Gospe u Kloštru Podravske, Spomenica rkt. župe sv. Benedikta opata u Kloštru Podravske 1780. – 1956.

Arhiva župnog ureda rkt. župe sv. Jurja mučenika u Đurđevcu, Status animarum IV. (Stališ duša) rkt. župe sv. Jurja mučenika u Đurđevcu

Državni arhiv u Zagrebu, Sudbeni stol Belovar, Inokosne tvrdke, sign. 40081; Inokosne tvrdke, knj. 1, sign. 40082; Dionička društva i zadruge, knj. III, sign. 40103

Matični ured Kloštar Podravski, Matična knjiga rođenih rkt. Župe sv. Benedikta opata i Žalosne Gospe u Kloštru Podravske 1887. – 1907.

Hrvatski državni arhiv, Zbirka mikrofilmova matičnih knjiga i popisa obitelji (HR-HDA-1448), Matične knjige vojnih osoba, 16. pješačka pukovnija, sign. ZM-34/465, 466; ZM-34/466; ZM-34/466, 467; ZM-34/447

OBJAVLJENI IZVORI:

HDA, Fond Narodno vijeće Slovenaca, Hrvata i Srba, Središnja kancelarija u Zagrebu, Opći spisi, Zapisnička izjava dr. Lichtenberga o događajima u Đurđevcu, sign. 124-4-1-94; Uredovna potvrda, sign. 124-5-1-13; Sekcija za organizaciju i agitaciju, Prepiska s mjesnim odborima Narodnog vijeća, Đurđevac, Izvješće kotarskog upravitelja Stjepana Stilinovića od 13. studenoga 1918. godine, sign. 124-5-2-84; Izvješće organizatora i agitatora Vlaha Pečanca o putu po općinama Virje, Molve, Ferdinandovac i Kalinovac, sign. 124-5-1-300; Zapisnik osnivačke sjednice kotarskog odbora Narodnog vijeća od 12. studenoga 1918., sign. 124-5-2-84, <http://prvisvjetskirat.arhiv.hr>

K. und K. Kriegsministerium, Verlustliste ausgegeben am..., Wien, 1914. – 1919.; <http://digi.landesbibliothek.at/viewer/resolver?urn=urn%3Anbn%3Aat%3AAT-OOeLB-1723425>

Matica umrlih Pričuvne (rezervne) bolnice u Bjelovaru 1914. – 1918., sv. I, br. 1916, <https://familysearch.org>

Matična knjiga umrlih 1892. – 1907., 1908. – 1927. rkt. Župe sv. Benedikta opata u Kloštru Podravske, <https://familysearch.org>

Prvi svjetski rat. Vodič kroz fondove i zbirke Hrvatskoga državnog arhiva, ur. Hrvoje Baričević, Zagreb, 2016.

Ratni dnevnik C. K. Varaždinske pješačke pukovnije br. 16, 26. srpnja 1914. – 29. siječnja 1915., sv. 1, Bjelovar, 2004.

TISAK

- Dom* (1910.)
Hrvatske novine (1896., 1905.)
Hrvatski narod (1905., 1906.)
Jutarnji list (1912., 1914., 1915.)
Narodne novine (1884.)
Nezavisnost (1907., 1909., 1912., 1914.)
Obzor (1871.)
Podravac (1896.)
Tjednik bjelovarsko-križevački (1908.)

LITERATURA

- BARTOLIĆ, Franjo. Povijest crkve sv. Franje Ksaverskoga u Kozarevcu, <http://podravac5.blogspot.hr/2012/02/povijest-crkve-kozarevac-7.html>
- BOGDANOVIĆ, Tomislav. »Kategorije zelenog kadra 1918. godine i osvrt na njihovo djelovanje u Podravini i Prigorju«, *Podravina*, vol. XII, br. 23, Koprivnica 2013.
- CUVAJ, Antun. *Građa za povijest školstva kraljevina Hrvatske i Slavonije od najstarijih vremena do danas*, sv. II, Zagreb, 1910.
- CVEKAN, Paškal. *Od Gorbonuka do Kloštra Podravskog*, Virovitica, 1990.
- DRETAR, Milivoj. »Prilozi u ludbreškom kotaru u Velikom ratu«, *Podravski zbornik*, Koprivnica, 2015.
- FUREŠ, Rajko. Bolnice Crvenog križa u Hrvatskoj u prvom svjetskom ratu, <http://www.unicath.hr/hks2015/wp-content/uploads/2014/11/Program-i-sažetci.pdf>
- GRALJUK, Boris. »Bojišnice i grobišta hrvatskih vojnika na karpatskom ratištu u Prvom svjetskom ratu«, *Riječ*, 1-3, Sisak, 2013.
- HERMAN, Violeta. »Bibliografija radova o Prvom svjetskom ratu objavljenim u historiografskim časopisima u razdoblju 1945. – 1998. godine«, *Radovi – Zavod za hrvatsku povijest*, vol. 32-33, 1999. – 2000., Zagreb, 2000.
- HUTINEC, Goran. »Odjeci epidemije »španjolske gripe« 1918. godine u hrvatskoj javnosti«, *Radovi Zavoda za hrvatsku povijest*, vol. 38, Zagreb, 2006.
- Izveštaj Više i Niže pučke škole u Gjurgjevcu, te nižih pučkih škola u Čepelovcu, Budrovcu i Sirovoj Kataleni, Gjurgjevac, 1915.
- KARAULA, Željko. »«30 dana što su potresli Bjelovar« – Odbor Narodnog vijeća Bjelovara tokom studenog 1918. godine«, *Radovi Zavoda za znanstveni rad HAZU Varaždin*, br. 19, Varaždin, 2008.
- KRIZMAN, Bogdan. »Građa o nemirima u Hrvatskoj na kraju g. 1918.«, *Historijski zbornik*, god. X, br. 1-4, Zagreb, 1957.
- KRIZMAN, Bogdan. »Osnivanje Hrvatske pučke seljačke stranke 1904 – 1905.«, *Radovi Instituta za hrvatsku povijest*, sv. 2, Zagreb, 1972.
- KOLAR DOMITRIJEVIĆ, Mira. »Briga Podravine za djecu ugroženu u Prvom svjetskom ratu«, *Podravina*, vol. V, br. 10, Koprivnica, 2006.
- KOLAR DOMITRIJEVIĆ, Mira. »Doprinos Podravaca prehrani Hrvatske u Prvom svjetskom ratu«, *Podravina*, vol. X, Koprivnica, 2011.
- KOLAR DOMITRIJEVIĆ, Mira. »Gospodarski život Novigrada Podravskog od 1900. do 1941. godine«, *Općina Novigrad Podravski – izabrane teme*, Novigrad Podravski, 2001.
- KOLAR DOMITRIJEVIĆ, Mira. »Gradnja podravske pruge«, *Podravski zbornik* 1995., Koprivnica, 1995.
- KOLAR DOMITRIJEVIĆ, Mira. »Mlinarstvo koprivničke Podravine za vrijeme kapitalizma«, *Podravski zbornik* 86, Koprivnica, 1986.
- KOLAR DOMITRIJEVIĆ, Mira. »Virje od završetka Prvog svjetskog rata do šestosiječanjske diktature«, *Virje na razmeđu stoljeća*, zbornik V, Virje, 1993.
- KOLAR DOMITRIJEVIĆ, Mira. »Virje za vrijeme Prvog svjetskog rata«, *Virje na razmeđu stoljeća*, zbornik IV, Virje, 1991.
- KOLAR DOMITRIJEVIĆ, Mira i Elizabeta WAGNER. »Peršičev mlin u Virju – nastajanje, razvoj i kraj od 1912. do 1948.«, *Podravina*, vol. IX, br. 18, Koprivnica, studeni 2010.

- KOLAR DOMITRIJEVIĆ, Mira i Hrvoje PETRIĆ. *Prilozi povijesti seljačkog pokreta u Podravini od početka do 1945. godine*, Koprivnica, 2015.
- MEDVARIĆ BRAČKO, Ružica i Mira KOLAR DOMITRIJEVIĆ. »Tragom poginulih vojnika koprivničke i đurđevačke Podravine u Prvome svjetskom ratu«, *Podravski zbornik* 41/2015, Koprivnica, 2015.
- NOVOSEL, Filip. »Hrvatsko-slavonske postrojbe u sastavu austrougarske vojske u Prvom svjetskom ratu«, *Scrinia Slavonica*, vol. 10, Osijek, 2010.
- PAVIČIĆ, Slavko. *Hrvatska ratna i vojna povijest i Prvi svjetski rat*, pretisak, Split, 2009.
- PAVLEŠ, Ranko. »Vlastelinstvo Grabovnik (Gorbonok)«, *Podravski zbornik* 40/2014., Koprivnica, 2014.
- STRUGAR, Vladimir i Dubravko HABEK. »Mortalitet 16. varaždinske pukovnije u Velikom ratu 1914. – 1918.«, *Varaždin i sjeverozapadna Hrvatska u Velikom ratu 1914. – 1918.*, Zagreb-Varaždin, 2014.
- ŠADEK, Vladimir. *Političke stranke u Podravini 1918. – 1941.*, Koprivnica, 2009.
- VONIĆ, Maja. »Španjolska gripa u Osijeku 1918.«, *Scrinia Slavonica*, br. 14, Osijek, 2014.
- ZVONAR, Ivica. *Prilozi za povijest mjesta, Šemovci*, 2007.

SUMMARY

The paper sheds light on human victims of World War I from the area of Roman Catholic parish of Saint Benedict in Kloštar Podravski. It also provides an outline of general state in the same area in the pre-war and war period. The paper also depicts turbulent period of the breakup of the Austro-Hungarian Empire and activity of the district board of the newly established State of Slovenes, Croats and Serbs at the end of 1918 in the above mentioned area. Furthermore, the paper places emphasis on the Spanish flu pandemic and plunder campaign of the Greed cadres. Based on historical sources, mostly church register books, the paper established approximate number of dead, deceased, wounded and captured soldiers. Parishioners deceased from the Spanish flu were also added to that number as immediate war victims, as well as those killed in the attack of the Green cadres in Kloštar. According to the established list of names, 156 parishioners were killed, whereas wounded and captured victims were left with permanent physical and mental consequences. War victims most definitely left a deep trace in demographic picture of the parish in Kloštar.